

Kaljulaidi Kersti:

„Setude rõõm ja kirk, millega oma lugu, kultuuri, pärandit hoitakse, on eeskujuks kõigile.“

lk 1

Leima Aarne:

„Tennä ja anna avvu kõigilõ, kiä' kõrraldi' sood kuningriigipäivä, kiä' tulli' Kolossovva koõtma ni tekse' ütehuuh ulliilosa päävä.“

lk 1

Vabarna Jalmar:

„Ansambli Trad.Attack! alost tegutsõmist 2013. aastagal ja om võtnu' hindäle ambitsioonika tsihi esinedä' kõigih ilmamaa riigeh.“

lk 11

Setomaa

Hind 1 euro

September 2020, nr 9 (370)

Välländmist tugõ Setomaa Kultuuriprogramm

Vahel Setomaa valla leht

XXVII Seto Kuningriigipäiv Kolossovah – valgõ päiv

KAUKSI ÜLLE

Setomaa suvõ omma' mitmõl rindel tegutsõvilõ inemisile hullõmba' ku latsõpõlvõ suvõdõ hainaaig. Peräst toda, ku paasapäiv, maapäiv, kostipäiv, õgapäävädse' külästajidõ vastavõtu' üle elet, tahasi joba rahuligult seto rõiva' mõsku panda' ni mõnda mõtsatukka, mis viil maaha olõ-i võet, seenele minnä, a hoopis tulõ viil Tikupoisi Seto saatkunna jaost kaupa valli' ja tulõ mõtõlda' Seto Kuningriigi päävä pääle Kolossovah.

Vahapääl tuiskas läbi kuningriigipäävä pääkõrraldaja Leima Aarne, astus läbi Kolossova hinge ja vaimu kandja, Jumalamäe hoitja Hüdsi Silver. Ilm om paar päivä inne likõ ja moro lätt mualõ. Proovi joba ette ikkõ' lakjami-nevit käisekirju ja muast sukmanni alaviirt. „Ilm tulõ illos,“ löikas Silver mu tühä jutu läbi.

Hummok näütäski päävävalgust. Vinnami uma käsitüü ja raamadu' müügitelgi ala, säemi kõik siidi' läükmä ja hõpõ pilisemä. Fotoka' tsähvavä' ja kaamera' surisõsõ' piltlulgult üteldõ. Ni tulõgi aig laulpargõl ja sootskil Jumalamäe liki hoita'. Sootska' kogonõsõ' Peko man, õt viil viimätsit asju üle kõnõlda'. Ülembsootska' jaga viimäst Peko tahet, õt ka rahva seest tulõsi algatusi vahtsõ ülembsootska kandidaato ülessäädmissõs. Sootska Evar tege palvõ. Tuul nakas lehti keerotama, katus Jumalamäe päält lätt vallalõ. Sis tulõ vaikus. Ülembsootska Järvelilli Rein astus rongkäigu etteotsa, sootska' ja koori' astusõ' handa ni mindäs päälava poolõ. Nõstõtas korgõhe Seto lipp, koori' laulva' Seto hümmi. Päiv om valgõ ja lämme, kõik mäekülõ om täüs ilosit seto rõivil inemisi. Usälatsist noidõni, kel tulnu kepp vai kats appi võtta', a õks süä om kisknu kuningriiki.

Kuningriigi Ahto and üle tunnustusõ' setoteemalistõ magistri- vai bakalaureusõtoie iist. Peko tahtsõ vaest, õt ka aolehe Setomaa jutuvõistlusõst osavõtjõit tunnustõdi kuningriigi päälaval. Jutuvõistlusõ osavõtjõit tunnustõ

ülembsootska kirästuse Seto Kiri raamatidõga. Oll' hüä miil näid tehädä', just seto kiil om õrnõmbah saisuh ku rõiva' vai tands vai pillimäng.

Om hüä, õt õgal alal omma' iistvõtja' vällä kuurdunu'. Üts kõgõ rohkõmba päältkæjidõga võistlus om kargusõ ja kasatski võistlus.

Tormi Piret: „XXVII Seto kuningriigipäävä kargusõ mõõduvõtmiisil tandsõ 29 naist, kabõhhist ja tütrikku. Tehnä hindämistarko Timmo Margust, Raudoja Ahtot ja Linnusõ Vainot! Kasatski mõõduvõtmiisil tandsõ 15 miist, tsõrra ja poiskõst. Tehnä hindämistarko Kuremäe Annat, Haavalo Ilmet ja Keerpalu Marikat! Suur teno vägeväle tandsõst mängväle pillimehele Valgu Toomasõ! 2020. aastaga kuninga kargusõkargaja om Keerpalu Elina ja kuninga kasatskilüüjä om Kriisi Kristjan. Avvu, avvu, avvu! Ja muidogi kimmäst tandsmist kuninga ja Setomaa jaost!“

Piret joudsõ ka umma vahtsõ raamatut „Rõomõkõsõ jutussõ“ esitledä' ja tutvustada'.

Muusikaistvõtjõit om kogoni mitu. Leima Matis uma heliloominguga om hinnat tegijä. Kiiora pidi 10 aastaga pidosit. Reigo Ahven tsütsüt lavalõ seto juuriga lauljit – Leivo Kairi, Kuurmaa Lenna, Uibomägi Keith. Äkki kuuli uma siidimüügileti takah mäntsiti tutvit sõnnu imeilosa helüga lauldat. Oih, mu luulõtus raamatust „Paralleeluniversum“, muidogi, Matis jo küsse kunagi ja ma ütli, õt kõkkõ, mis ma olõ kirotanu, võit laulda', ku sõnnus. Muusika jaost oll' Kolossova külä soovi perrä ka külälava üles säet. Sääl mänge' ja tandsudi' rahvast Karmona, vele' Leima', Vabarna Jalmar, Valgu Toomas, Baaba ja Ka.

Käsitüü om üts Seto Kuningriigi lipulaivust. Vedosnik Kala Ingrid võtt pallõ ette ja joud ka pallõ.

Kala Ingrid: „Kuningriigih oll' mitu rolli (Kirävüü müügitellett), opilasfirma' (4 firmat, 14 opilast), näpotüüvõistlus (17 tüüd), looda meistrit kaasata'. Näpotüü opitarõ (Maaja Kalle); käsitüü müügi kõrraldaminõ (170 meetrit), Kriisa talo

Sõbraligu naaberrigi pää käve Seto Kuningriiki tervitämäh.

Sundelli Harri pilt

toidumüügi plats. Positiivnõ tagasiside. Kuningriigih oll' pallõ ilosit inemisi, korrektselt rõivil.

Näpotüü meistri valiti sookõrd seto pupe perrä. Nii komisjoni ku publiku lemmikus sai Linnusõ Marje valgõ rõivah noorik. Käsitüümeistridõst oll' kohal õks seto raudvara: Kirävüü seldsi lett, Smorodina Tatjana päävõiega, Otsa Sirje hammõkangidõ ja liniguoõtsõ ni võiega, Mehiläse Margit uma Seto Rõiva Koja loomõinguga. Telmisleht muudku tävnenesi. Timä modell om pia puul kuningriiki täüs. Ka noist kõgõ tuntup Kersti Kaljulaid tull' uma sammõtsukmannih pitto. Margit sooviv õks sääntsõidõ pidodõ jaost põllõ, linige ja ehte' ka soeta.“

Noorõ' om kimmähõ üts märgosõna

Siih kuningriigih oll' hulga nuuri ja latsi. Eriti kitä kõrraldajat küllä, õt lõvveti ruum kabla jaost, koh Roose Jaan sai kablakargust näüädä', ja mäekülõ, koh kiikingut sai pruumi'. Nii mõnigi nuur seto tsõrra tundsõ vere kutsõt, ku kiikinguga upõrpallõ tekõ. Nuursootska Ausma Margit om Meremäe nuurikesküsõ tubli nuur, kohe aga mindäs

vai midä oppi' saa, õkva om tä hakkamah, olgu' parkuur, näütlemine, foto' vai seto tands. Minevaastanõ nuursootska Tarrosõ Triinu-Liis püüsse noorõl kõrväl, õt kõigildõ tukõ' ja avita' sisse ellä'.

Sookõrd sõnalisõ võistlust ku säänest, mis töõmeli pinget pakk, olõ-s. Oll' koorõ võistlus. Osal olli' uma' sõna', tõisil muuseumist vai esivanõmbilt opit vai kohendõt. Rahvamuu-sigatiadlanõ Orasõ Janika kitse koorõ ja nõsf esile Rahasepa Maria mõtsalaulu. Aamõtligit võitsõ kooridõ võistlusõ Siidisõsarõ kuur. Kuningriigih tekõ ilma Nedsäjäh Valgu Meele kimmä helü ja käe all tegutsõv Lummo Kati leelokuur. Viie' omma' vanna tüüpi, noorõ' naase' laulva' süämest kesk platsi vai puu all, mättäl vai mäe pääl, laval ka ku vaia. Om hellü ja sõnomit. Sama illos om kullõlda' ka Madara kokhilt õkva artuntavat hellü. Avvu tulõ anda' kõigilõ kooridõlõ. Midä inämb lauldas, toda illosamp ja jatkusuutligumb om seto kultuur.

Sootska valimisõs säeti töõmeli üles pääle Leima Aarne ja Järvelilli Reinu viil Laatsi Leivo ja Timmo Margus. Timmo Margus tougas paku pääle minegi viil edesi. Laatsi Leivol jäi paar pulthoitjat rivvi ildas.

Nii õt Peko lask Järvelilli Reinu sootskakeppi edesi kanda'. Joudu ja jaksu, õt vilunu juht saasi sootska-aamõti kõrväl ka Uusvada külavanõmbana tegutsõda', kirästüst Seto Kiri ja Seto Panka ni Seto Kaubamaia juhti', vallavolikogo esimiis olla', Tuhkizzah trummi lüvvä' ja seto miihilaulu laulda'.

Paraat om kuningriigi nagõl. Massina' kogonõsõ'. Umma väeossa sookõrd olõ-i, kohe hinnäst paku'. Kõüäd luvvalõ roosa lehvi pidolikus puhus ümbre ja Verska nuuri Põhjajalaagri lennuvägi võtt meid Evariga tiinmä. Om illos ja kimmäs olla' linnusalga, Päävä, pilvi ja linnumassinidõ siäh, kuuh ummi latsi, näide sõpru ja nuursootskidõga!

Suvõväsümüs om nigu käega pühit. Om töõmeli tunnõh, õt valgõ päiv, midä Seto hümmih nätä' loodõtas, omgi käeh!

Kuniga laud vääris umaette kitmist. Ku toitvalt, lihtsalt ja ilostõ om pidolik võimalik olla'. Keedet värski' kardohka', kilu', küümnekali, sõir, piiragu'. Nedsäjä külä bänd nakas mängmä. Rahvas sumisõs mäekülõl pääl. Ku auto mano saa ja kodo naka sõitma, tibutasõ edimäde' vihmatõsilga' autoklaasi pääle.

Nikon Aleksejev:

Seni parim kuningriik. Üldse polnud igav! Nalja sai ka. Jooksin ema (Margit Mehiläse) telki. Vaatasin, et ajab mingi sõbrannaga juttu. Äkki vaatan – Kersti Kaljulaide! Ütlesin ruttu tere.

Kersti Kaljulaide:

Setude rõõm ja kirk, millega oma lugu, kultuuri, pärandit hoitakse, on eeskujuks kõigile. Aga eriti suurt rõõmu teeb, kui oluline see noortele on – tullakse kokku mitte selleks, et hoida ja meenutada vana, vaid luua uut.

Hõrna Aare:

Aitumma, sootska' Aarne ja Silver, sõnnu sisse om võimalda panda' tuud, mia Kolossovah süämehe joudsõ. Üts uskmalda illos Seto Kuningriigipäiv. Oga aastak parõbast, ilosabast, sügäväbäst.

Pärtini Sigrid:

Kuningriigipäiv Kolossovah oll' ilmatu illos, nigu kotoh olõs olnu. Aitumma, sootska Silver ja miiskund Kolossovast. Sõo oll' üts ilosambit kuningriike, ku mitte kõgõ ilosamb.

Sarvõ Jaan:

Kõgõ ilosamb Seto Kuningriigi toimumiskotus seeni! Väega koht ja sujuv kõrraldus.

Leima Aarne:

Aitumma! Kõrraldustoimkonna nimel tennä ja anna avvu kõigilõ, kiä' kõrraldi' sood kuningriigipäivä, kiä' tulli' Kolossovva koõtma ni tekse' ütehuuh ulliilosa päävä. Seto rahvas üteh kuningriigiga lätt kimmält edesi.

Tikupoisih tetti vallalõ Seto saatkund

LEIMAAARNE

Suvõl sai Setomaa Liidu vedosnik Timmo Margus pakmisõ, minkõst oll' rassõ är' üldä'. Nimelt helist' Johanson Urmast Tikupoisist ja kutsõ Setomaa ettevõtjät müümä ja mitte ütest pääväst, a pikembäst aost. Votku' mi hindäle üts Tikupoisi moro pääl saisva müügikiosk, värmku' ni ehtku' nii, kuis tahami, ja naaku' pääle. Muidogi lasõ-õs mi säänest asja käest, om jo Tikupoisi nimega piatuskõtus Paia ristih uma bensiniijaama ja suurõ söögikõtusõga vaest üts Eesti kõõ käudavamb.

Nüüd võivaki kõik müüdäsõitja' jo kavvõndast nätä' Seto lipuga majakõst ja seto rõvih Tikupoiskõst ni Tikutütrikut säääl kõrval saismah. Viimädse' omma' siski suurõ' pildi'. Urmi Evelini kujondõt om lihtsa ja kimmäs.

3. septembri keskpääväl nõstsõ vallavanõmb Kudre

Raul Seto lipu majakõsõ kaartõ külge ja tuust aost om Seto saatkund vallalõ. Parhilla' om nii umbõs katskümend Setomaa ettevõtjat uma kraami sinnä' müüki saatnu. Oodami ja pallõmi inämbit, ruumi viil om. Saatkunnast saa Setomaa kotsilõ õgasagamast infot ja turismimaterjalõ. Sada hüä hinnaga kuningriigipäävä viisat müüdi kipõlt är'. Taa kotsu piatki inemistõl tekitämä huvvi Setomaa kaema tulla'.

Põltsamaa setodõ abiga löüdsemi hüä partneri ni Setomaa sõbra Heskoneni Marje, kiä kõrraldaski saatkunna tüüd läbi MTÜ Seto Saatkund. MTÜ osapuultõs omma' Setomaa Liit ja Heskoneni Marje. Johanson Urmast, Tikupoisi peremiis, üteli saatkunna vallalõtegemisõl, õt seto' lubasi' ni teksegi' är'.

Kinkõl huvi uma kaubaga mano tulla', sis helstägü' julgõlt Leima Aarnele, Setomaa ettevõtõlusnõustaja koordineer saatkunna aasajamist.

Seto saatkunna avamisõl pand' lipu üles Setomaa vallavanõmb Kudre Raul. *Timmo Margusõ kogo pilt*

SETOMAA AASTAGA ETTEVÕTJA

Setomaa vallavaltsus kuuldas vällä kandidaatõ esitamisõ Setomaa aastaga ettevõtja nimetõsele.

Konkursi mõtõh om tähele panda' ja tunnusta' Setomaa ettevõtjat,

- kinkõl omma' huvtava' ja tävveste vahtsõ' ärimõttõ';
- kiä om julanu' naada' ummi ärimõttit ello viimä ja om tuuh tshikindla;
- kiä julgas riski';
- kiä and arvõstava jao KOVi ja riigi tasandil (tüühõivõ, massu', teenus);
- kiä om kõgõ parep tüüandja (loonu' hüä' tüütingimusõ', pilka-ai ummi tüütegijit);
- kiä om ka' ütiskundligult tekijõ kogokunna hüäs;
- kiä om uma süäme perrä avitanu' tõisi (abi, annõtus vm).

Kandidaatõ saat esitã kooni' 4. oktoobrini. Ettepanõk ja kandidaadõ tutvustus saata' e-kirãga' vald@setomaa.ee.

Setomaa aastaga ettevõtja avustaminõ om 9. oktoobrill, Setomaa pääväl.

Tiidãandminõ seto rahvalõ ja setomiilsilõ inemisiilõ!

XIII Seto Kongress tulõ kokko 9. oktoobrill 2020 Verskah

Pallõmi Seto Kongressi saadikidõ valiminõ Setomaa, liinuh, Eestimaal, Petseri poolõ pääl, Sibirãh kõrraldada' septembrikuu seeh. Saadikidõ nime' pallõmi saata' 1. oktoobrist info@setomaa.ee. Kaegõ' inämbã tiidmist: <https://www.setomaa.ee/kogukond/xiii-seto-kongress>.

10. oktoobrill 2020 tulõ Verskah kokko Seto Kongressi tsõõriklaud.

TULGÕ', mõtlõmi ja arotami KUUH, midã ja kuis üle ilma seto' saava' uma jovvu ütõ säädã'. Märgõtamist ja kõnõlõmist võtt iist sootska Leima Aarne. Kohapãäl om ka vahtsõnõ Seto Kongressi Vanõmbidõ Kogo. Kaegõ' inämbã: <https://www.setomaa.ee/kogukond/xiii-seto-kongress>.

I Seto Kongress Petserih 9. ja 10. oktoobrill 1921.

Lausingu Kristjani pilt Matvei Arvi kogõst

Hoitkõ' ummi hambit!

REHI ANGELA
hambatohtri

Kevvã lei segi mi kõigi elo'. Kats kuud oll' kinni hambidõ tohtõrdamiskõtusõ.

Mi panõ hinnãst valmist vahtsõs sügõsetes viirusõ-puhangus. Parhilla' viil tervõseaamõdi puult om lubahus, õt hambidõ tohtõrdamisõ kõtusit kinni panda-ai, ka' haigidõ mano tulõmisõ aol. Hambatohtridõ jaost om hoolsõt, ka' meil, kõik nõvvõt inemist kaitsva' vahendi'.

Pisonakahusõ' tulõva' külge läbi suu ja nõna. Ineminõ om varustõt kaitsõmehhanismega', õt haigusõtekitãjã saasi-i iho sisse tulla'. Iho jovva-ai vasta saista', ku om põlõndigulinõ suu, igimã', katskitsõ' hamba', hambamulgu'. Sis om viirusõl hõlpsap inemisõ iho sisse pääsedã'.

Kõrrah hamba' om tähtsã viirusõ vasta saismisõl. Tulõs laskõ' hamba' kõrda tetã', sis om suuh veidebã haigusõtekitãiji bakterre, midã neeltã õgapãävãtselt alla ja hingãtã sisse ja mia hambapõlõndigukõldõst läbi vereringõ mõõtasõ' terveht organismi, kõgõ inãbã süãnd ja liigõssit. Inne suurõbat kirurgilist

operatsiooni, näütõses liigõsõvaeldamist, küüsütã hambaarsti tõõndit, õt suuh olõsi-i põlõndigulisi hambit.

Suur hambapõlõndik ja hambatrauma – täüdüse, hambaveere vai terve hamba murrãhtuminõ – küüsü-üi, kas ümbretsõõri müllãs epideemias ja kas hambaravikabineti' omma' kinni vai vallalõ. Tuu või õgaõtegi' juhtuda' ja ütõkõik kunas. Trauma puhul om suuh tühi mulk, keelele tegevã' haigõt terãvã' hambaveere'. Hüã, ku abi om kipõlt kãeperi. Kõva haluga' hambapõlõndik või tulla' puhkusõ vai joulu aol vai riide õdagu.

Tõõnõkõrd või kõva halu, midã ütõski' tablett võta-ai ar', tulla' üüse ja olla' nii kõva, õt mine' vai müüdã saina üles. Sãänest hallu jovva-ai kiãki' pikãlt kannãhta'. Sis saa-ai kõrdapiteh tüüd tetã', süvvã' õga kõnõlda'. Hüã, ku abi om olõmah.

Verska hambaravikabineti'h võõdas kõva halu vai traumaga ineminõ tuulsamal pääväl vasta. Põaaniltsõ ravi jaost saat hinnãst kirja panda', helsteh 7114400.

Verskah om hambaraviteenusõlõ manusaaminõ kõigilõ ütiskunnagrupõlõ. Liikumispõudõga' inemisõ' pääsesõ'

kabinetti rulaatori, ratastooli vai Kaunistugõdõga' müüdã kaldtiid. Kõnõlõmisõ- ja kullõmisõpuudõga' inemisõ' saava' hinnãst kirja panda' läbi FB vai meili tiil info@odentalia.ee.

Puuõtõga' inemisõ', kinkõl om keerolinõ toimõ tulla' õgapãävãtse suu kõrrahhoitmisõga', saava' 2019. aastagast päãle Eesti Haigõkassa puult tasuta hambaravi. Info om lingil <https://www.haigekassa.ee/hambaravi/patsiendile/eluaegne-hambaravi>.

Ku om murõh, sis küüsü' hambatohtri kãest, kirotõh meili päãle, ja tã vastas sullõ.

Plaani perrã ravimisõl mi kuuhtõõh patsiendiga' panõmi kokko suuhõgieeniplaani. Mi soovida, ku om vaia, suuloptomisvii, hambavãhidõhãrakõisi ja hambaniite kasutamist. Mi soovida säänest hambapõstãt, mãänest om vaia – kas hambãemãili tugõvdãvat vai tundlikkusõvastãst, mi kõnõlõ, kuis olõs vaia hambit mõskõ'. Mi julgusta, õt kuis kotoh kõrdãpiteh hõste suu iist hoolsõda', õt hamba' olõsi' terve' ja igimã' tervõs elõs ja olõs hüã tsãlki', kõnõlõda' ja illos naarahus.

Ennetõstegevõs om suunat lãtsilõ ja noorilõ. Hüãmiil om hüãst kuuhtõõst Setomaa vallã kuulõ ja lãtsiãduga'. Suur

teno oppãjilõ ja lãtsõvanõbilõ hambidõ kontrollmisõ projekti toetãva suhtõmisõ iist! Mõtõh om, õt kõik lãtsõ' saasi' aastaga jooõul kõrrã Kavvu' hambatohtri man, saasi' tiidã', mããne om suu saiskõrd ja kas om vaia (ortodontilist) hambaravvi ja kuis ummi hambidõ iist hõste hoolsõda'. Lãtsõiãh opit tervõsetiidligu' harinõmisõ' saatva' ja kaitsva' inemist terve timã elo jooõul.

Edimãne hambatohtri man kauminõ võisi' olla' kolmandal elõaastagal, ku om lõikunu' suuh kõik piimãhamba'. Edimãtse' visiidi' omma' tutvustãva' ja mãngõlitsõ', õt lãtsõl tekõsi' turvatunnõh ja usaldus.

Kã vanõbidõ inemisi jaost om tähtsã lãhebidõ abi ja julgustaminõ hambidõ iist hoolsõamisõl. Sagõhõhe vanõbah iãh ütõsindã iãieh jããs hambidõ iist hoolsõminõ – õgapãävãne hambidõ mõskminõ ja hambatohtri man kauminõ – unõssihe. Nii võiva' katskitsõ' hamba' vai limãskõsta haavãndi' tetã' suurt hallu ja kannãhuisi. Ku om veidõ hambit, sis om rassõ süvvã'. Hüã om nãtã', ku sagõhõhe siih noorõ' avitasõ' ummi vanavanõbit, õt nã jovvasi' hambatohtri mano.

Hüãmeelelist ja värmilist sügõseãgu!

Ülembsootska pidä Pekoga nõvvu.

Tupitsa Sveni pilt.jpg

Hüä seto rahvas!

Kolossova Kuningriigist om jo päivi müüdü lännu. Möttö' ni tundõ' omma' jõudnu' selgünedä'. Üts ilmadu illos kuningriigipäiv oll'. Vaest üts ilosamp, midä mälehtä'. Soo vooi säädse rahvas üles ülembsootska kandidaadi', kinkast kolm anni' ka uma nõuholõki ni saistsi' paku pääle. Tennä seto rahvast, õt annit uma helü ni panni' minnu töösõst aastast kiiora kandjast ja Peko käsütäütjäst! Lupa, õt võta taad kohust säämega ni anna hindäst parempa, õt hoita' Seto lippu korgõh.

A kuningriigipäiv oll' illos tuuperäst, õt kotus oll' veiga hüä, õt kõrraldus oll' kõrralinõ ni inemistõlo miildü uma päiv ja ka ilm oll' illos.

Setomaa luudusõ ilosamp puul om ürgoro' ni viisilmä' ja joo'. Tuuh plaanil oll' Piusa-viirne kuningriik õkvalt uma õigõ kotusõ pääl ja veiga setolik. Tennä Möisja Viktorit ni sootska Hüdsi Silverit, kiä' omma' hoitnu' uma kodokotusõ ilostõ kõrrah ni lasi' kuningriigi rahval uma moro pääle tulla'.

Kuningriigi kõrraldust vidi iist sootska Leima Aarne, kinkalõ taa olõ-s edimäne vuur kuningriiki kõrraldada'. Sootska Aarne sai uma aamõtiga veiga hõste kõrda. Kõik oll' läbi mõtõld, kõik asä' joosi' ku lepätse riiga. Aifumma, Aarne, taa vaiva ni päävä kõrraldamisõ iist! Tennä ka kuningriigi kunstnikku Urmi Evelini. Kuningriik näkk välä suurõjoonõlinõ ummi valgidõ

särgihõlmuga. Nii sai kuningriigi rahvas tunda', kuis näid om oodõd ni uma hõlma ala võet. Aifumma, Evelin! Tennä kõiki, mitutkümend kuningriigi tegelikku kõrraldajat, kiä' oll' aamõtih viisast möömäh, võistluisi kõrraldamah, lavasit ni platsõ üles säadmäh, massinist parkmah ja kõkkõ muud tarvilit kõrraldamah. Aifumma teele!

Kuningriigipääväst tekä õigõ päävä õks seto rahvas eis'. Kõik nuu' seto', kiä' jo aastak otsa sai' hinnäst kuningriiki minemä ja kuningriigipääväl näütsi' hinnäst, ummi rõivit, umma leelooskust, käsitüüd, söõgi ni joogi tegemist, tandsu ni pillimängu – nuu' ommaki' mi kultuuri kandja' ni edesiandja'. Aifumma teele! Uhkõ om olla' seto! Veiga hüä miil om, õt mi kultuur om eloh ni kuningriigih saimi nätä' mitmit vahtsit iistvõtmisi, mia' omma' ka mi kultuuri üts osa ni vahtsõ' ossa'. Kablakargus ni vahtsõao laulu' kuningriigi laval om tuu, mia and usku ni rahva edesimekest. Aifumma kõigilõ vahtsilõ tegijilõ: Roose Jaanilõ, Leima Matisõlõ, Ahvõna Reigolõ ni tõisilõ!

Kuningriigipäiv oll' Jumalamäe all, Peko valvsa kaemisõ iih, ni tennä ka Pekot, õt tä andsõ sändse ilosa ilma ja lask seto rahval kulätada', ilma õt olõs külm vai kuum, vihmanõ vai tuulinõ.

Edenemist ni saldmist meele!

JÄRVELILLI REIN, ülembsootska

Kuninga külä and' kol' kuninga meistrit

TORMI PIRET

üts seto paaba Pööni küläst

5. septembril 2020 olnu Seto Kuningriigipäiv oll' 27. vuuri säänest päivä pitä'. Edimäst vuuri septembrekuu. Edimäst vuuri Kolossova küläh. Kolmandat vuuri vahtsõh inneolõmalda kotussõh.

Seto kuninga küläl naati sortma 24. kuningriigipääväst alatõh. 2017. aastagal Määsi mäe pääl olnu kuningriigipäävä teemast oll' sootska Leima Aarne möttö perrä „seto külä“. Kuninga küläst sai' kandidiiri' nuu' külä', mia' oll' kuningriiki uma esindüsega välä tulnu'. Töösõltpuult raataida oll' tuukõrd välä pant õnnõ üts külä – Pööni külä ja kuninga külä avvunimehtüs lätski väikõsõlõ Pöönilõ.

Järgmädsil aastagil, ku Seto Kuningriigipäiv nakaas käimä külil piteh, koh varahhappa olõ-õi sood päivä peet, anti kuninga külä avvunimehtüs kuningriigipäävä toimumisõ kotussõlõ. Nii oll' 2018. aastagal kuninga küläst Lüübnitsa, 2019. aastagal Küllätüvä ja timahava Kolossova.

Kuningriigipääväl sorditas kuninga avtajit, õgasagamadsi meistrit. Üte' omma' tüütegemisõ meistri' – kuninga näpotõõmeistri, pilditegijä, vägümiis; töösõ' omma' joogi- ja söögimeistri' – kuninga handsaajaja, veinimeistri, taarimeistri, ollõtegiä, sõirameistri, piiragumeistri, leeväkiüdsäjä; kolmanda' omma' ilotamisõ meistri' – kuninga leelopark, pillimiis, kargusõ-

Pööni külä ilotamisõ meistri' Kriisi Kristjan, Keerpalu Elina ja Sarvõ Jaan.

Lauritsa Mauri pilt

kargaja ja kasatskilüüjä.

Külil ja meistrit olõ-õi sooniaoni ütte pant. Olõ-õi kaet, määndsõst küläst omma' kuninga meistri' peri vai kohe veevä' näide juurõ'. Tandsjido ja pillimängjido registriimisõ paprõ pääl om külh kotuss, kohe kirja panda', määndsõst küläst vai nulgast oldas peri. Kargust tandsõ timahava 29 naist ja tütrikku, kinkast kol' märke' küläst Matsuri. Kasatskit tandsõ 15 miist, tsurra ja poiskõist, kinkast kats märke' küläst Tessova ja kats Pööni. Üts kasatskilüüjä tull' eisheranis kavvõndast – Austraaliamaalt. Timä vanaesä om külh sündünü Setomaal, a külälä tiiä-äs miis nimehtä'.

Kargusõkargamisõ ja kasatskilüümisõ võikitandsmiisi vedosniguna paistu silmä, õt timahavadsidõ tandsõmeistridõ seto juurõ' veevä' edimäs-

te kuninga küläl – Pööni küläl. Suur oll' rõõm tiidä' saia', õt ka kuninga pillimehest sai Pööni külä juuriga miis. Mõlõba' tandsõmeistri' saie' tuu avvunimehtüse edimäst vuuri, pillimiis jo kolmandat vuuri.

Seto kuninga ilotamisõ meistri'

Küüsse ilotamisõ meistri' käest näide köüdüst Pööni küläga ja määnestki mälestüst Pöönil. Sarvõ Jaan, kuninga pillimiis: „Pöönil elli mu imä Sarvõ Öiõ tädi, kedä kutsti Peetska Annest. Ma eis' Pöönil edimia mälehtä-i, a vanõp veli Jaak kõnõli, õt Pöönil oll' kalkuni.“

Keerpalu Elina, kuninga kargusõkargaja: „Mu vanamamma Anne elli Pööni küläh. Nii kavva ku vanamamma elli, sis õks kävemi Pöönil kah. A parhilla' olõ-õi inäp mito aastak-

ka sinnä' saanu. Täl oll' pallõ eläjit, nii kanno, tsiku ku lemi. Üts hopõn oll' ka, kinga' timä õks meelee mamma Helju poolõ küläl sõitsõ. Töõnõkõrd lätsi mi mamma Heljuga kas jalaga vai jalgrattaga läbi Toomõniidu Pöönil. Sääl avi-di eläjit süütä' ja süvvä' tetä' ja tarrõ kraami'. Kõgõ eredäp mälestüs om sääne, õt vanamammal olõ-õs kanno jaost määnestki aida ümbre, nimä' käve' õks sääl, koh tahtsõ'. A mullõ miildü paljido jalgoga morro piteh patsiiri'. Nii ma sis ütškõrd astõgi kanasita sisse, mia tull' varbidõ vaihõlt välä. Pääle tuud inäp taha-as paljido jalgoga väiga ringi joostõlla.“

Kriisi Kristjan, kuninga kasatskilüüjä: „Mu köüdüse' Pööni küläga omma' mu vanaesä Tormi Aleksat piteh, kiä om perämäne perüselt Pööni küläh, tähendäs Pööni külä sannah sündünü inemino. Õt Aleksa tütrele, tähendäs mu imäle Tormi Piretile, Pöönil väega miildü, siss oll' miiki vanõba sõsara Sirliga latsõpõlvõh sagõhõhõ tah. Meeleh omma' üü' hainakõlgusõh, lihaküdsäminõ uiboaiah, hobõsõvankreh sõitminõ ja muidogi Pööni Anne ullihüä' söõgi', määndsit olõ-õi kohki muial saanu.“

Kaemalda tuu pääle, õt Pööni oll' edimäne kuninga külä, olõ-õi tah üttegi kuningriigipäivä peet. Ja arvada õt peetäki-i. Ilmahki ... Tuu iist and külä kuninga meistrit, ilotamisõ meistri'. Timahava kogni kol'. Kiä' tiidvä', koh omma' näide juurõ', ja mõistva' tuud hinnädä'.

Teemi tutvust nursootska Ausma Margitiga

Kost küläst, koolist, klassist olõt?

Vanavanaimä om peri Kan-gavitsa küläst. Ma elä Meremäe küläh, opi Meremäe Kooli 9. klassih.

Kiä opaš seto kiilt?

Kõgõ inäp ma kuulõ seto kiilt uma vanavanaimä Tiku Olga käest. Ja koolih oll' ka sääne tund nigu seto kiil.

Kost opsõt tandsu-laulu?

Tandsõ ja laulõ olõ opnu Hõpõhelme ja Meremäe mihi leelokooridõ mant.

Mis miildüs seto kultuuri man?

Mulle miildüs tandsi' seto tandsõ ni laulda' seto leelot.

Mis huvi' omma'?

Näid õks om pallõ. Ma käu parkuiritrennih, talvõl sõida massinaga põllu pääl rallit, käu ratsutamah, mängi hüämeelega võrkpalli ni jalgpalli. Minevä aastaga käve tekstiilingih, koh umbli hindäle hammõ. Käusekirä' sai uma vanavanaimä käest.

Midä viil tahat üldä'?

Koolidõh võinu seto tandsu tunni' olla'. Meil tetti üts aasta, väega vahva oll'. Plaanini nuurikeskusõ ja kooli- nuuriga minnä' järgminõ aasta kimmähe Seto II tandsõpidolõ ka üteh tandsma.

Joudu noorilõ iihkujos ja iistvidäjäs olõmisõl!

Küüsse KAHUSKI PÄIVI

Nursootska Ausma Margit, innine nursootska Tarrõsõ Triinu-Liis, kuningriigi pääkõrraldaja Leima Aarne ja ülembsootska Järvelilli Rein Jumalamäel.

Sundelli Harri pilt

Kalapüüdmisõst Setomaal

NASSARI ELVI

Vanast aast omma' jõe- vai järveveeridse' kotusõ' olnu' inemistõ elopaiga', kuna viist sai kalla ja võidsõ ello jääi'. Verska lahõ ümbre oll' vanast – ja om nokki – kalameeste perrit elämäh. Ku kallo üle jäi, soolati sisse ja kuivatõdi. Viidi ka turgu. Lobotka külä kalamehe' veie' joba vanal aol tindikal- lo Petseri maastõrahe. Pühamehe' teie' tuust paastusüüki. Rannarahva päämäne sissetulõk tull' kallomüügist, kuna põllumaa oll' väiku ja kõhna- kõnõ. Eläjitki olõ-s pallõ, a ku vähä eläjit, jakku-s mailõ ka põllurammu. Ašalda laulõta-s leelõlõlõh „rannah ommõ rassõ elo, vii veereh vilets elo“ ja tütrilõ ülti, õt mingu-i randa mehele.

Ao joosul mõnõki' seto rannakülä' vinnestü' ar', nii sai ka Peipsi-viirne ranna- ja avavii kalastus vinne kalameeste perüosast. Randlasõ' käve' kalloga küläst küllä, vaeldi vilä vai kardohkidõ vasta, möie' raha iist kah. Mõnõ' käve' hobõssidõga, mõnõ' kalatorbidõga. Vinne kalamehe' käve' hobõsõ vai jalaga küläst küllä, kalakoti' vai -korvi' säläh. Hõiknu' õks, õt „kuski-kallu!“ vai „tsindsi-kallu!“. Kalasaaki müüdi ka ülesostjilõ. Laadopäivil müüdi värskit kal- lo Petserih, lootskidõga viidi kooni' Pihkvani vällä. Vindläse' püvviki' kogo Pihkva järve pääl.

Vanal aol (ja ka illatsõmbal) ülti peipsiveere kalapüüdjidõ kotsilõ randlasõ' vai rannamehe'. Mälehtë amast latsõpõlvõst, ku õga keväjä söidi' nuu' rannavindläse' moro pääle, sis kõik suurõmba' anoma' ja vanni' saiõ' kallo täüs. Kala' puhastõdi ja panti suula. Suurõmba' kala', nigu lati- gõ', lõigati inne kuioma panõmist lahki. Nüür aeti silmist läbi, kala' panti ruudmidõ pääle kartõ (rääst) ala kuioma. Tuust sai keldokala. Kelta keedetõ kardohkidõ pääl ja süüdi lämmält. Vahel lähätõdi (leotõdi) ja praaditi, pääle tetti hämmätüs. Meil kuivatõdi latki ja särgi, haugi praaditi, ahunast (ahnik) keedetõ hüvvä ruuga, lutsust sülti. Määnestki kala suitsutamist ma joht mälehtë-i. Kas ka kusõliimi keedetõ, tuud ka mälehtë-i, a vanal aol oll' luinõ kusk hinnat

leemekala, midä sis kardoh- kidõ mano süüdi.

Edesitulõva jutu kirotami- sõl omma' mullõ abist olnu' Läänä külä põllumehe, tsaari- aol ka kalameheleibä tiinnü Perve Piitre mälestüse', minkõ om 1947. aastagal kirja pandnu sama külä miis Repän Nikolai. Seto tiidümiis ja Verska lahõ (ja mitte õnnõ tuu paiga) kal- lo ja kalastusõ suur ašatund- ja Laanõtu Nikolai (Kollä) om kirotanu tuust 2012. aastaga Setomaa V kogomikuh. Soovi- da lukõ'!

Õngõ' ja võrgu'

Võrkõ koeti võrguhargi pääl umakedrat linast. Kinkõl võimalik, sis ka kanepist, a Seto- maal veiga kanepit kasvatõ- da-s, kuna tuu tahtsõ vägevät, mitte kõhna maad. Pääle edimäse ilmasõa tarvtõdi võrgu- lina kudamisõst joba inäm- büiste vabrigu-/poodilanga. Kudamisõst oll' uiboossast tsäpendet võrgunõgõl. Oll' vil ka sääne ütest otsast hõõrik, töösõst lapik võrgulavvakõnõ. Tuuga kutõh tull' ilosa' ja üteliõsõ' võrgusilmä'. Kinni sõlmamisõl tarvtõdi kalame- hesõlmõ, minkõ kotsilõ ülti „hüäsõlm“.

Vanal aol koeti kõik võrgu' eis'. Tuu peräst, õt nuu' ar' õi mädänesi, vil ka tõrvati ar'. Eesti aol ostõti võrkõ Talinast, peräst naati müümä ka Petse- rih. Tõrvat võrgu' olli' pümmet karva (tummõ'), a vahtsõaliti- sõ' valgõ'. Tuud peeti hüäst, õt sis olõ-s viih nätä'.

Võrgu alaviirde panti vaotu- sõst (raskusõst) hobõsõravva juppa, närdsu sisse kõüdet kiv- ve vai tsimendimunnõ, min- kõst nüür läbi. Olli' ka palotõ savist rõnga' vai pliidad (pae- kivist) võrgukivi'. Võrgu pääl- mäseh veereh oll' kuusõpuust võrgulaud ni kõokoorõst tohi- gu', õt võrk vii pääl püüsüsi.

Määnsit kallo ja minkõga püvveti?

Kallo püvveti Piusa jõõst õngõga. Püvveti haugõ, ahuni, säänit. Nuu', kiä' ell' jõe- veereh vai ka koh kavvõmbah, hoiji' õks kotoh õngi vai väst- rit (vigla muudu püügiriist). Inämbüistõ olli' kalapüüdjäst poiskõsõ' jõeveeritsidõ niitõ pääl, vahel ka aigu oll' käve' ka suurõ' inemisõ'. Õngõ rav- vast tsängukõsõ' kintedi nõõ-

Vinne kalamiis Peipsi pääl. 1924. Rahvusarhiivi kogo pilt, EAA.2111.1.15352.5

Peipsi kalamehe' mõrda kuivatamah. 1940. Rahvusarhiivi kogo pilt, EAA.2111.1.14315.1.

rä otsa ja tuu ridva külge. Tetti eis', a sai ka poodist vai laado päält osta'. Õngõtsänkõ hoiõti kotoh villadsõ närdsu seeh vai karbikõsõh, õngõnüürä papi- tüükü seeh. Ku oll' rossõhe län- nü, puhastõdi liiva vai tuhaga hõõrtõh.

Tõõnõkõrd, ku õng jäteti üüesest vette, panti külge ohko- kõsõst ravvaplekist lehekesi, mia' sis tilisi' ja pilisi' ni kal- lo liki meelüdi'. Kalasõõdäst tarvtõdi vihmahussi, kärbläsi vai leeväraasa, havvõ püüdmi- sõst ka vähämbit kallo. Õngõ hoiõti käeh vai panti määnd- segi puuhargi vai -ossa külge. Ku loodsiguuga püvveti, vee- ti õngõ, minkõl oll' 2–3 kala- kujoga tsänku küleh, loodsigu takah. Tuud tull' haardma sis kõkõ ahnõmba' kala'.

Olli' olnu' vil ka eismuudu õngõ' säänäste ja haugõ püüd- misõst, midä poodist ostõti. Poiskõsõ' olõvat mõistnu' ka hobõsõiohvist tett silmusõga haugõ püüdä'. Põhaõngõ' olõ-s Setomaal veiga levinü', inäm- büiste püvveti nuidõga kalari- kastõh jõe- vai järvetõpõh.

Püvveti ka västrägä, mia oll' tett raudnaglost vai sis vanast viglast – vigla harõ' lasti sepäl õgvast pessä'. Keväjidõ, ku havvõkala tull' jõeõniitõ pääle

madalahe vette kudõma, käve' talomehe' näid västrägä tap- mah. Tetti ka tõkkõpüüki – sis ku keväjäne jõgi üle pervi ai, tetti salahuisi haost vai saibst sulusõ' (sullungi') ette, ülejo- tõt niidü pääl sai sis hõlpsahe püüdä', niisama ka Pihkva jär- ve veeritsih soio pääl. Vanar-ahas kõnõli, õt Piusa-vee- ritõsidõ niitõ pääl olnu' keväjä haugõ nii pallõ, õt kas vai käs- siga püvvä'.

Püvveti ka mõrraga, mia oll' jämehist ja peenembist vitsust paintõt kerega tagaõstast pee- nemb püügiriist. Mõrra suuvits oll' looga muudu paintõt, ala kintedi risti puu, peenembä' vitsa' põimti karssina muudu tihkõlt üle suuvitsa. Saigi tih- kõ nigu karssin. Mõrda tetti ka võrgost (võrkõrd), kohe sisse kimmütedi kuusõ- vai kadaja- ossõst vitsarõnga' (pujusõ'). Sääne püügiriist panti saibidõ pääle jõe vai järve põhja.

Püvveti ka meressidõga (võrkpüünis), mia oll' üts noo- da eriliik. Tuul olli' nigu siibo' katõl puul, perrä oll' suur kott. Peipsi pääl oll' levinü piiramis- püük – noodapüük. Nuut oll' suur püügiriist, pikkusõga koo- ni' 70 sildä (vinne sild 2,13 m). Nooda kabla' olli' kõva', pööret kanepist, võrgulina eis'

pääl, ku kala pääsi mulgu mano, nõstõti säält kauhaga (kahvaga) vällä. Kala' kogõsigi' õks värski vii mano kokko. Ku oll' hüä saak, katõti mulk olgi- ga üüesest kinni, hummogu tull' ja tagasi.

Kallo püvveti ka üüsidõ, üteh võeti vannar. Veiga vanast olõvat tett ka rõivapalast ja olgist mütsäk, mia tõrvati ja panti ravvast tsängu otsa pala- ma. Salahuisi püüdmissõ jaost (rüüvpüük) olõvat olnu' hüä' tõrvapalotamisõst perrä jäänü' hüdsõ', minkõ valgus paistu-s veiga kavvõndõhõ.

Vinne kalamehe'

Vindläse' püvvi' kalla Pihkva järveh aasta läbi, seto' päämätselt lämmäl aol. Vinne kala- mehe' käve' ka Pihkva liina all püüdümäh. Sääll koh püügiko- tusõ, olti ka üüd. Maati ossõst salasih (onn) vai koh haina- kuñah. Verska kandih saa- di üüd olla' ka tutvidõ setodõ man. Tsaariaigo olli' vindläi- sil püügirühmä' vai kalaseldsi', midä kutsõ' družinast. Kevä- jidõ võeti sääne družina mit- mõ külä meestest kokko, üts oll' nooda peremiis (umanik), töösõ' olli' jagõsnigu'.

Ku kalasaak käeh, sai nooda- umanik poolõ, töösõ poo- lõ jaiõ' kalamehe umavaiõhõ. Illatsõmbal aol püvveti uma perre vai hõimuga, vanal aol tull' püüdjä' kokko mitmist küllist, ka kavvõmbist rannost. Vanal aol oll' kalameestel rõi- va' nahast: päälmäse' rõiva', nii põksi' ku põll, nahast olli' ka kinda'. Jalah olli' seerigu', midä kutsti ka vinnesaapa', minkõ olli' täütäga võidu'. Illatsõmbal aol käüti kallo püüdümäh ka tõistsugumatsi rõividõga, pääasi, õt oll' lämmi ja tuult pidi.

Kuna randlasõ' püvvi' ka talvõl, sis olli' näil eismuudu rändpüügimaja': jalastõ pääl kintedi peenembist hirtõst ehtet pia sannasuurunõ hurtsk, minkõl kats tarrõ – edimäist küteti, töösõh maati. Tuuga sis söidõti püüdmissõ- tusõhe. Inne iäminekit tuudi tarõkõnõ randa tagasi. Talvõ- püügil oll' vil vaia ka hobõsõ- mihi, kiä' kala' randa töiõ'. Kokko oll' näid pia 12, jalami- hi oll' vähämbä.

Vindläisil (ka mõnõl setol) olli' ehtet randa kalaaho' kal- lo kuivatamisõst. Nuu' olli' säändse' lavvost vai hirtõst sainu ni laudkatussidõga maja', minkil lakõ olõ-s, selle õt sis sinna' võrgu' vai muu' püügiriista' kuioma panda'. Üteh säändseh majah võid- sõ olla' kooni kuus kalakuiva- tusahjo. Aho põrmand pühti puhtast, kala' nõstõti ahopaa- sõlõ kuioma. Pääle sõta oll' üts sääne ahi vil Senno vallah Molzva küläh alalõ olnu.

Ku tsaariaig läbi sai ja osa rannaküllil Eesti riigi ala jää, sai vinne kalameeste hüä kala- äri otsa. Vinnemaal tindikalla hinnati, a eestläisi siäh olõ-s keldokala perrä nõudmist. Kalamehe' jäie' veiga vaesõst, saiõ' kuñast. Kaibati, õt Kuulja ja Järvesuu vallah olnu' mit- mõh paigah riigivastalitsi jutta kuulta'. Mõnõki' kaldu' verevit puuldama. Riigi puult püüti asja paranda', a tuu om väärt joba ütte tõist kirotuist.

Lehte tegevä':

Toimõtaja Kauksi Ülle, tel 5656 9079, e-post: kauksiyille@gmail.com

Toimõtaja (lisaleht Vahtsõt Vallah)

Sarapuu Indrek, tel 522 0661, e-post: indrek.sarapuu@setomaa.ee

Keeletoimõtaja Palmi Silvi

Seto keele tõlkja Sarvõ Öio

Külesäädmine Lööpri Priit

Välläandja: Setomaa Liit

Setomaa kolleegium: Külviku Helen, Kauksi Ülle, Laaneotsa Annela, Matvei Arvi, Sarvõ Öio, Leima Aarne, Kruusamäe Meelike, Jüriõõ Vello, Järvelilli Rein, Leima Evelin, Mustimetsa Indrek.

Trükjä: Printall AS

Lehe ilmumist tugõ Setomaa Kultuuriprogramm

ja lisalehte Vahtsõt Vallah Setomaa vald.

KAASTÜÜ' saata: kauksiyille@gmail.com

vai Setomaa aoleht, Obinitsa külä, 65301, Võro maakund.

SETOMAA VALLA UUDISÕ' saata: karin.viljus@setomaa.ee

Tähtaig õga kuu 12. kuupäiv.

Lehe telminõ ja reklaam: tel 5627 3889, info@setoinstituut.ee

Kagu-Eesti valitsuskomisjoni nõupidamine Värskas.

Foto: Indrek Sarapuu

Väraska Veekeskuses arutati Kagu-Eesti temaatikat

Väraska Veekeskuse Poloda nurga seminarisaalis kogunes piirialade elanike probleemide lahendamiseks moodustatud Kagu-Eesti valitsuskomisjon, mida ka isekeskis Setomaa komisjoniks kutsutakse. Seda seetõttu, et enamus küsimusi, mis arutelu alla võetakse, puudutavad ennekõike Setomaa vallas elavaid piiriala elanikke, nende toimetamisi ning piiriüleste ja -siseste suhteid.

INDREK SARAPUU

Kagu-Eesti valitsuskomisjon koguneb üldjuhul kord aastas ning sellesse kuuluvad eri asutuste, ministeeriumite ja kohalike omavalitsuste esindajad. Komisjoni ülesanneteks on

Eesti Vabariigi ja Vene Föderatsiooni vahelise riigipiiri lepinguga seonduvate Kagu-Eesti piirialade elanike sotsiaalsete, hariduslike ja õiguslike probleemide analüüsimine ning ettepanekute esitamine nende lahendamiseks. Samuti tegeletakse Setomaa majandusli-

ku ja kultuurilise arengu ning jätkusuutlikkusega.

Riigihalduse ministri Jaak Aabi sõnul, kes ka komisjoni tööd Värskas läbi viis, on Kagu-Eesti rikkuseks kaunis elukeskkond, kuid kohalikele inimestele on vaja tagada järjest paremaid võimalusi igapäevaelu toimimiseks.

„Näiteks on piirkonnas mitmeid teid, mida ei ole võimalik nende kehva seisukorra tõttu aastaringiselt kasutada. Arusaadavalt valmistab see inimestele muret, kui ei pääse igal ajal tööle, poodi või arsti juurde,“ ütles minister Aab. „Viimastel aastatel on riik

tuntavalt rohkem panustanud selle piirkonna teedesse, eraldades rohkem raha nii omavalitsustele kui ka riigile kuuluvatele teedele. Nii on üheks eesmärgiks piiriäärsete teede jätkuv korrastamine.“

Avaettekannet, mille tegi Setomaa vallavanem Raul Kudre, käsitleski nii riigile kui vallale kuuluvate teede olukorda, samuti ka piiri väljaehitamise seonduvat ning sellest johtuvat transpordikoormuste kasvu teedel.

Kohtumisel peatuti veel piiriäärse turvalisuse küsimustel, käsitleti viisadega seotud probleeme, eesti keele õpeta-

misega seotud teemasid ning anti ülevaade maakonna arenguteemadest laiemalt.

Arutati ka Kagu-Eesti tormi õppetunde. Kohalike omavalitsuste valmisolekut kriisideks tuleb tõsta ning häda- ja eriolukorras operatiivselt reageerimiseks on vajalik erinevate osapoolte ülesanded hästi läbi mõelda. Samuti ei mindud mööda ka elu muutvast COVID-19 viirusest tulenevatest muutustest piirialadel.

Haldusfirma sai uue juhi

Septembri algusest töötab OÜ Setomaa Haldus juhatuse liikmena Raul Lepp.

Uue juhatuse liikme kohustus on haldusfirmat juhtida ja käigus hoida. Raul Lepp on lõpetanud Maaülikooli ning 25 aastat töötanud haldusvaldkonnas Põlva COOPi, endise nimega ETK süsteemis. Suurte kogemustega uus haldusfirma juht tunneb hästi kohalike olusid ning oma valdkonda.

Setomaa Haldus osutab ühisveevärgi- ja kanalisatsiooniteenust Värskas ja Mikitamäe alevikes, Meremäe, Obinita ja Määsi küldades ning haldab Obinita ja Miike kalmistuid.

OÜ Setomaa Haldus poolt pakutavad teenused on heakorratenuus, mis koosneb niitmisest, välisterritooriumide korrashoiust ja koristusteenusest. Tehakse toru- ja trassitöid ning septikute paigaldamist. Samuti on transporditeenus väikekaubiku ja haagisega ning ratasekskavaatori tööd, kaevetööd, lumelükkamine, mida haldusfirma osutab.

Setomaa vallavalitsus

■ OÜ Setomaa Haldus juhatuse liikme kontaktandmed:
Raul Lepp, tel 518 3557,
e-post: haldus@setomaa.ee

Raul Lepp. Foto: Indrek Sarapuu

Setomaa valla üldplaneeringu eskiislahenduse ja keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande eelnõu avalik väljapanek

Setomaa valla üldplaneeringu eskiislahenduse ja keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande eelnõu avalik väljapanek toimub ajavahemikus 12. oktoober kuni 11. november 2020.

Setomaa valla üldplaneering ja keskkonnamõju strateegiline hindamine algatati Setomaa Vallavolikogu 27.09.2018 otsusega nr 41.

Planeering hõlmab kogu Setomaa valla territooriumi, ala suuruseks on 463,2 km². Üldplaneeringuga määratakse valla ruumilised arengusuunad, üldised ehitustingimused, detailplaneeringu koostamise kohustusega alad, tiheasustusalad, reegliid väär-

Pane tähele!

- Ettepanekud palume esitada kirjalikult Setomaa Vallavalitsuse postiaadressile Pikk tn 12, 64001 Värskas alevik, Setomaa vald või e-posti aadressile vald@setomaa.ee hiljemalt 12. novembriks 2020.
- Täiendavat infot üldplaneeringu ja KSH eelnõu kohta saab vallavalitsuse majandus- ja arendusosakonna juhatajalt Erika Joonaselt (tel 796 4647, e-post: Erika.joonas@setomaa.ee).

tuslike alade säilitamiseks jm vajalikud põhimõtted arengu kujundamiseks.

Keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) eesmärk on valla arenguga kaasneda võivate majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste mõjude hindamine looduskeskkonnale, inimese tervise-

le ja heolule ning ebasoodsat mõju leevendavate meetmete väljapakkumine.

Kui ruumiotsuste tegemisel ning tegevuste elluviimisel järgitakse üldplaneeringuga seatud kokkuleppeid ning KSH-s käsitletud meetmeid, ei too maakasutuse ja tingimuste rakendamine eeldata-

valt kaasa olulisi negatiivseid keskkonnamõjusid.

Keskkonnamõju strateegilise hindamise tulemused kajastuvad üldplaneeringu lahenduses.

Eskiislahendusega saab tutvuda paber kandjal järgmistes kohtades: Värskas raamatukogus, Mikitamäe teeninduspunktis ja Meremäe teeninduspunktis, internetis aga Setomaa valla veebilehe aadressil: <https://setomaa.kovtp.ee/uldplaneering>.

Pärast avalikku väljapanekut toimuvad avalikud arutelud, millest teavitatakse eraldi pärast avaliku väljapaneku lõppu.

Setomaa vallavalitsus

Roosipäev

Ideepäev käsitöösopradele

MEREMÄE KOOLIMAJAS
10. OKTOOBRI 2020 kell 12-17

KAVAS: KÄSITÖÖNÄITUS, TÖÖTOAD

Ootame Sind erinevatesse töötubadesse juhendaja või osalejana. Võta kaasa oma roosilisi, rahvuslikke või muid töid näitusele, hea tuju ja väikenäks ühisele kohvilavale. Kaasa saad postitlivse elamuse, uusi ideid ja sõpru.

AJAKAVA:
9:00 näituse ülespanek ja töötubade ettevalmistus, hommikukohv
12:00 Roosipäeva avamine, tervitused, töötubade tutvustus
12:30 Töötoad
16:00 Roosipäeva lõpetamine

Sissepääs 2 eur

Töötubade läbiviijate registreerimine kuni 5. okt 2020. Töötubades osalemiseks on vajalik sularaha. Töötubade nimekirja täiendamist jälgi FB Meieselts Meroos.

INFO: Meieselts Meroos, 556 772 56 või msmeroo@gmail.com

Käsitöö VÄGI

Tormiline suvi

Vaadates tagasi möödunud suvele, võiks tõdeda, et see möödus Setomaal tormiliselt. Me saime valmis mitmed investeeringuobjektid ja need mõjutasid kindlasti ka meie turismivoogu. Kauaoodatud mustkattedega tee sai endale Satserinna nurga rahvas, auvõlg sai kustutatud Vabadussõjas langenute ees Petserimaa Vabadussamba valmimisega, sadam koos promenaadiga on inimestele saanud jalutamise meelispaigaks ning Reegi maja kõr-gub uhkusega Õrsava järve kaldal.

Investeeringud toovad kaudselt kaasa selle, et ka Setomaal üritusi väisatakse ja kõikide piirangute kius- te olemelise edukalt võõrustanud. Täna südamest Aarne Leimat Seto Kuningriigi, Inara Luigast kosti- päeva ja Raili Mõttust Lüübnitsa laada peakorraldaja- na, sest need ülesetomaalised tähtsündmused õnnest- usid hästi!

Vallavalitsus pole, käed rüpes, istuma jäänud, vaid vaadatakse ikka ettepoole. Vallavalitsuses sisemi- selt võime tõdeda, et üks hangete „vorpimine“ käib. Ei möödu nädalatki, kui meil ei ole hankekommisjoni- ga kavas koosolekuid. Tihe töö käib Mikitamäe hool- dekodu projektiga, välja on kuulutatud Luhamaa küla- maja ehitushange, lammutused Mikitamäel ja Saat- ses ootavad, Mikitamäe spordiplatsi projekteerimine käib, Meremäe koolimaja fasaaditööde hange saab val- mis, korraldatud jäätmeveo hange on lõpusirgel, teede remondi ja lumetõrje hanked on ette valmistatud. See nimekirja pikeneb veel igapäevaselt ja tunnustan amet- nike vastupidavust, sest argipäeva pisiasjad tahavad lämmitada arengule suunatud tegevusi.

Üheks suureks sammuks on Setomaa Liidu ja val- la eestvedamisel saavutatud Võru maakonna omava- litsuste, Võrumaa Arenduskeskuse ja Setomaa Liidu vahelise mahekkuleppe sõlmimine. Eesmärgiks on 2024. aastaks viia lasteasutuste toitlustus üle vähe- malt 20 % ulatuses mahetoidule. Ikka laste tervise eest hoolitsedes!

RAUL KUDRE, Setomaa vallavanem

Setomaa Vallavolikogu istung 27.08.2020 Luhamaal Määsil

- Võeti vastu „Võru maakonna omavalitsuste ühine jäätmekava 2020–2025“; jäätmekava jõustub, kui selle on vastu võtnud kõigi koostööd tegevate Võru maakonna kohaliku omavalitsuste üksuste volikogud.
- Kinnitati „Setomaa valla arengukava 2020–2029“.
- Kehtestati Värskas Gümnaasiumi põhimäärus.
- Anti arvamus Keskkonna- ametile Miiakse liivakarjääri mäeeraldise keskkonnala- ootluse kohta: otsustati nõustuda keskkonnala- andmisega Miiakse külas Piiriveere (katastritunnus 46002:002:0257) ja Toomõlumbi (katastritunnus 46002:002:0211) kinnistutel liiva kaevandamiseks järgnevatel tingimustel: tagada kasutatavatel teedel mustkate vastavalt otsuse

lisale, kui kaevandamine mõjutab kohalike elanike salvkaeve, tagada elanikele veevarustus puur-kaevude näol, karjääris kaevandamine ja materjali väljaveo on lubatud esmaspäevast reedeni (v.a riigipühad) kella 7–19.

Sotsiaaltransporditeenuse korraldus Setomaal

Alates 14. septembrist saab kasutada Põlva ja Võru maakonnas sotsiaal- transporditeenust. Teenust korraldab Kagu Ühistranspordi- keskus ja veoteenust teostab OÜ ABuss.

Teenust osutatakse Sotsiaal- ministeeriumi ja Kagu ÜTK vahel sõlmitud lepingu alusel. Lepingu aluseks on „Sotsi- aaltransporditeenuse korral- duse mudelitest testimine“ toetu- se andmise tingimused ja tee- nust finantseeritakse Euroopa Sotsiaalfondist ja kohalike omavalitsuste eelarvevahendi- test. Sotsiaaltranspordi klien- tideks on Põlva- ja Võrumaa elanikud, kes oma tervisliku erivajaduse tõttu ei saa kasu- tada ühistransporti ning kel- le abivajaduse on hinnatud kohalik omavalitsus.

Sõitude tellimine. Sõidu telli- miseks (sotsiaaltranspordi- teenusele suunamiseks) võta ühendust Setomaa Vallavalit- suse sotsiaaltöö spetsialistiga:

- Anneli Jänemägi (Värsk- ka piirkond); tel 5385 4990, e-post: anneli.janesmagi@ setomaa.ee;
- Kaja Rõžikov (Mikitamäe piirkond); tel 5660 0390; e-post: kaja.rozikov@seto- maa.ee;
- Katre Pinnar (Meremäe, Luhamaa piirkond); tel 508 6461; e-post: katre.pinnar@ setomaa.ee.

Nendelt kontaktidelt saad küsida ka lisainformatsiooni.

Sõit telli vähemalt kaks töö- päeva ette, see annab õiguse teenust saada sulle vajalikul

Sellised näevad välja teenust osutavad sõidukid.

Foto: Kagu Ühistranspordikeskus

ajal. Muudel juhtudel saame tellimust täita ainult vabade sõidukite olemasolul.

Anna sotsiaaltöö spetsialist- tile täpne info oma sõidust – mis kuupäeval, kuhu, mis kell, mis eesmärk, kas kaasa tuleb ka saatja, kas on täiendavaid vajadusi (nt vajadus kasutada tõstjaid, kandetooli, kanda- raamimadratsit, trepironijat, oma või vedaja ratastooli vms), kas sul on pagas.

Kui sinu kohalik omavalit- sus on su regulaarsele teenu- sele suunanud, siis saad sõite tellida Kagu ÜTK-st, helistades tel (+372) 5855 2755 tööpäeva- del kella 8–16 või saates e- kir- ja aadressile: tellimus@ytk.ee.

Sõidu tühistamine. Sõidutelli- muse tühistamise vajadusest teavitava operaatorit esimesel võimalusel sulle sobival viisil – helistades, saates e- kirja või sõnumi. Kui sõidu tühis-

tamise teade saabub vähem kui 10 tundi sõidu planeeritud algusaegast, võib sellega kaas- neda kohustus tasuda ära jää- nud sõidu eest samades tarii- fides, mis tulnuks tasuda sõidu korral.

Sõitmine. Vajalikke sõite tehakse ööpäevaringselt Eesti Vabariigi territooriumil.

Operaatoril on õigus klien- tide sõite ühildada, seetõttu võib ta pakkuda kuni üks tund varasemat kohalejõudmise aega ja/või hilisemat tagasi- sõiduaega, võrreldes kliendi poolt soovitud aega. Sõidu mars- ruut võib pikeneda seoses tei- ste klientide teenindamisega.

Juhul, kui tagasisõidu aega ei ole võimalik sõidu tellimise ajal prognoosida, siis tagasi- sõidu ooteaeg on kuni 1 tund.

Sõidukeid on kaheksaguseid:

- sõidukid, milles on lisaks juhile veel neli istekohta ja

pagasiruum. Üks nendest koh- tadeist on sobiv ratastoolis istuvalle sõitjale.

- sõidukid, mis osutavad raa- mitranspordile ehk lamava inimese vedu.

Palju teenus maksab? Kliendil tuleb tasuda sõidu eest sõidu- kisse sisenemisel ühekordne „sisenemistasu“. Tasu kehtib sõidule kodust avaliku teenu- seni ja tagasi sama päeva sees.

- Sõit Kagu ÜTK teenindus- piirkonnas, s.o Põlva ja/või Võru maakonnas – 3 eurot;
- sõit Kagu ÜTK teeninduspiir- konna naabermaakonnas (Val- ga- ja Tartumaa) – 8 eurot;
- sõit mujale väljapoole eel- mainitud piirkondi Eesti Vaba- riigis – 20 eurot.

- Saatja sõidab kliendiga TASUTA.

Projekti käivitumise algeta- pil saab sõidu eest tasuda vaid sularahas. IT-lahendus on väljatöötamisel, selle valmi- des on võimalik kasutada ühis- kaarti ning ka muid elektrooni- lisi makseliike.

Mida teha juhul, kui tagasi- sõit viibib või kõik ei suju nii, nagu eelnevalt kokku lepitud? Kui oled kokku leppinud oma tagasisõidu ja ei jõua kokkule- pitud kohta, siis helista juhile, kes sind ootab. Räägi talle, kus sa asud, miks viibid ja kui kaua sul aega veel läheb. Alati on hea teada juhi telefoninumb- rit. Küsi see temalt.

Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond

Eesti
tuleviku heaks

Värskas aleviku Pikk tn 33 ja Pikk tn 52 detailplaneeringu eskiisi avalik arutelu

Värskas aleviku Pikk tn 33 ja Pikk tn 52 detailplaneeringu eskiisi avalik arutelu toimub Setomaa Vallavalitsuses 6.10.2020 kell 13. Planeeringu eskiisi avalik väljapanek toimub ajavahemikul 27.08–28.09.2020.

Planeeringu eesmärgiks on katastritüüpide jagamine, ehitusõiguste määramine, maa sihtotstarbe muutmine. Kavandatava tegevusega soovitakse moodustada 5 üksik- elamu krunti, 2 ärimaakrunti ja 1 üldkasutatava maa krunt autokaravanide parkla rajamiseks ning sealhulgas säilitada võimalikult palju kõrghaljastust. Kavandatava tegevusega soovitakse muuta kehtivat Värskas valla üldplaneeringut, kus planeeritav maa-ala on määratud kogu ulatuses puhke- ja virgustusmaaks.

Eskiisiga on võimalik tutvuda Setomaa vallavalitsuses tööaegadel ja valla veebilehel:
<https://setomaa.kovtp.ee/detailplaneeringud>.

Mikitamäe Kooli väljasõidud

MAILA HAINSOO

Mikitamäe Kooli õpetaja

11. septembril käis Miki- tamäe Kooli pere Põltsamaal seiklemas. Kõigepealt võt- tis meid vastu Toretalu pere- naine. Uueväljal asuv pisike talu on tuntust kogunud eel- kõige oma maisilabürintide- ga, kuid seal on palju muudki põnevat – hiiglaslikust diiva- nist paljajalarajani välja. Õpi- lased tutvusid taluloomadega, jätsid oma mured kivilabürin- di südamikku ning õppisid ise

Õpilased ja õpetajad sisene- vad maisilabürinti.

Foto: Mikitamäe Kool

iidse labürindi skeemi jooni- tama. Viimaks sukeldusime, kaart näpus, maisilabürinti kontrollpunkte otsima. Kolme

meetri kõrguste roheliste sein- te vahel sai nalja kui palju ning järgmist suunda nuputades võis maisitõlvikuid nosida ja maisi „juustest“ patse punuda.

Õnneks leidsid kõik tee labürindist välja, seega suun- dusime Põltsamaa lossi. Koha- likus muuseumis ja kirikus räägiti vanematele õpilaste- le Põltsamaa põnevast aja- loost, väiksemaid rõõmustas seni aga ehtne papagoiteater. Toreda väljasõidu aitasid teoks teha Setomaa Liit ning Seto- maa Vallavalitsus.

18. septembril ootas kooli

valitud esindajaid juba Räpi- na sadamas Euroopa koostöö päev „Bridging Waters“. Gaute Kivistiku juhitud päeval said õpilased osa võtta nii piirival- ve tööd kui ka kalapüüki tut- vustavatest töötubadest ning käia laevasõidul Lämmijärvel. Lisaks mängisid õpilased „Ees- ti mängu“, milles Mikitamäe Kooli meeskond sai 2. koha.

Peale pikka distantsõppe- perioodi ja sellele järgnenud suvevaheajaga on rööm taas terve kooliperega ühiseid ette- võtmisi jagada. Loodame, et sellist aega jätkub veel kauaks.

Kuidas unistada tööst?

TIINA SAAR-VEELMAA

psühholoog, koolitaja

Minu legendaarne küsimus: millist tööd teeksid siis, kui sul poleks mingeid piire, on saanud paljude mu klientide jaoks elu murdepunktiks. Algul ehk küll ebalevalt, aga siis üha julgemalt hakkavad inimesed mõtlema oma tugevuste ja unistuste peale. Vahel meenub neile, et samadest asjadest on nad mõtisklenud ka lapsega, aga siis tuli elu peale või ei jagunud julgust.

Muidugi on hirmutav mõelda, et kui nüüd hakkangi muutust ellu viima ja teostan oma salamõtteid, kuid kui ma läbi kukun. Hirm kaob, kui su ümber on inimesed, kes sind igal sammul toetavad ja aitavad takistusi ületada. Just selline on juba 27 aastat Eestis tegutsenud Johannes Mihkelsoni Keskuse koolitusprojektide eripära. Selles programmis saab igaüks olla tema ise ja kasutada kogu vajaminevat tuge oma eneseteostuse teekonnal.

Koolitusprogrammis on suur rõhk eneseanalüüsil. Mitmed osalejad on rõhutanud, et alguses tundus see neile ebamugav mõte – rääkida endast ja kuulata teisi. Aga õige pea

sai sellest rituaal, millest ei raatsitud ilma jääda.

Lisaks eneseanalüüsile on karjääriteekonna oluliseks punktiks võimaluste nägemine ja leidmine. Sageli pelgavad töötajad iga pakutava töö vastuvõtmist. Johannes Mihkelsoni Keskuse programmis seda hirmu pole. Eesmärk on leida valdkondi ja disainida karjääristiili, mis eeskätt ennast rahuldab ja rõõmustab. Enamus inimesi ei tea, et on olemas kaheksa erinevat karjääristiili ja edutamine pole kaugeleki ainus võimalus erialaselt areneda. Mõne jaoks istub rohkem asjade süvitsi püsimine, teine vajab vaheldust ja võimalusi, kolmandal on elustiili ettevõtja geen, mis vajab realiseerimist.

Enamus koolitusprogrammi läbinuid möönavad, et koolitus andis neile uue hingamise ja palju mõnusat enesekindlust. Ma olen kõige eriskummalisematest ja liigutavamatest äriideedest kuulnud just Johannes Mihkelsoni Keskuse koolitusgruppides.

Üks meie kursuslane hakkas tootma vanadest kändudest stiilseid valgusteid, teine enesehinnangut tõstvaid rõivaid, kolmas aga võttis julguse kokku ja liikus oma kunagisele

unistuste erialale.

Ka peale eneseanalüüsi ja võimaluste kaardistamist ei jää kursuselased ükski, vaid saavad nii täiendõpet kui praktikat.

Jah, eestlased on tööusku rahvas: kohusetundlik, enesekriitiline ja töökas. Kahjuks viib see meid sageli rappa, teisisõnu läbipõlemiseni, kui me oma tööelu tasakaalukalt ja läbimõeldult ei kavanda.

Nii kannatame ise, aga ka meie lähedased. Kuidas teada, et vajan arengumütsu nõustamise või koolituse näol. Lihtne. Kui kordki oled mõelnud, et ei taha hommikul tööle minna, või on tunne, et ei tee õiget asja, või unistused on totaalselt teistsugused kui tegelikud. See on märk, et väärivad unistamist eneseteostusest ja sammhaaval sarnaspoole liikumisest. Inimesed, kes saavad teha seda, mis neil hästi välja tuleb ja mida nad naudivad, muudavad maailma paremaks paigaks ja aitavad särada ka inimestel enda ümber.

Pane tähele!

- Koolitus „Samm unistuste töökohani“ algab 6. oktoobril.
- Etteregistreerimine ja täpsem info: 5662 4441 või liia.tinno@jmk.ee.

Tiina Saar-Veelmaa.

Foto: erakogu

Juba teist korda toimub „Ole valmis!“ ohutushoiu laagripäev

2019. aastal oli 19. oktoober laagripäev ning vaid nädal hiljem räsib Võru linna ulatuslik torm, kus linnaelanikud olid ilma elutähtsatest teenustest. Antud olukord näitas, kuidas Võrumaa elanikud on valmis eriolukordadeks. Meie hinnangul on vajalik igakülgne teavitatus ja koolitus antud valdkonnas.

Seega on meil hea meel teatada, et 10. oktoobril ootavad MTÜ Nipsti ja Naiskodukaitse Võrumaa ringkond kõiki „Ole valmis!“ ohutushoiu laagripäevale Võru spordikooli, kus käsitletakse töötubadena järgmisi teemasid: evakuaatsiooni- ja nakkushaigused ja nende tõrjumine, erinevad eriolukorrad ja nendes käitumine, „Ole valmis!“ äpi tutvustamine ja kasutamine, erinevate teadmiste ja olukordade arutamine ning parima käitumispraktika juurutamine.

Koolituspäevale saab registreeruda e-posti aadressil nipsi.mtu@gmail.com, telefonil 5556 7353 või lingil bit.do/olevalmislaager. NB! Vaid registreerumine tagab osavõtjale lõunasöögi.

MTÜ Nipsti

Uued „kaaslased“ lasteaedades

EVE KAPTEN

Väraska Lasteaia direktor

Koduvalla lasteaedades on ikka leitud erinevaid võimalusi pisikestele hoolealustele seto keele ja kommete ning piirkonna laiema kultuurivaldkonna tutvustamiseks.

Oleme püüdnud võimaldada potentsiaalsetele tulevastele pärandkultuuri kandjatele avastamisrõõmu ning pakkuda tegevusloost vahetus keskkonnas ning olukordades. See tähendab, et peame tähtsaks otsekontakte ja kohtumisi, ise kogemist-nägemist-kuulmist ning seda lastele võimaldamist. Õppekäikude kõrval on nii rühmaõpetajate kui külaliste poolt läbi viidud keelepesategevustes ikka abiks loov lähenemine ning tähtsal kohal tähelepanu ja huvi hoidmiseks pärimusliku sisu või vormiga mängu- ning õppevahendid.

Seto keelepesatsirgud.

Foto: Maaja Kalle

Eriolukorra kevad piiras erinevat liikumist ning tegevusi. Sunnitud ootele jäi ka grupp erilisi tiivulisi... Nüüd on meil aga hea meel teada anda, et seto keelepesatsirgud on leidnud Setomaa lasteaiad üles. Millal ja kuidas keegi neist end laste ees ilmutab, seda saab edaspidi uurida juba igast lasteaiast. Mina jään lootma, et eri soost tsirgukesed hakkavad rühmaõpetajate eestvedamisel ennast laste juures mõnusal tundma, nad võetakse omaks,

neid hoitakse ning kaasatakse. Võibolla arenevad tsirgukesed omavahelised „suhted“ tulevikus lausa nii kaugele, et hakkavad pesagi punuma ning peret looma...

Suur tänu käsitöömeister Maaja Kallele, kelle imeosava ning peene töö tulemusel said tsirgukesed vormi ja välimu- se, ning Kultuuriministeeriumi Setomaa pärimuskultuuri programmile, kust tuli toetus, et seto keelepesamaskoti sünni võimalikuks sai.

Mittetulundusliku tegevuse ning kultuuri- ja spordisündmuste toetuste taotlemine

2021. aasta mittetulundusliku tegevuse ning kultuuri- ja spordisündmuste toetuste taotluste esitamise tähtaeg on 15. oktoober 2020. aastal.

Setomaa valla mittetulundusliku tegevuse toetamise eesmärk on Setomaa valla elanikele suunatud mittetulundusühingu, sihtasutuse või seltsingu tegevuse toetamine, erinevate huvigruppide, elanike ühistevõtte toetamine, huvitegevuse ja vaba aja sisustamise võimaluste mitme-

kesistamine. Tegevustoetust saab kasutada mittetulundusühingute, sihtasutuste ning seltsingute igapäevase tegevuse ja üldkulude või projektide omafinantseeringu katmiseks.

Setomaa valla kultuuri- ja spordisündmuste toetamise eesmärk on arendada kultuuri- ja spordialaste sündmuste korraldamist Setomaa vallas omaalgatuse toetamise kaudu.

Toetuste taotlemiseks 2021. aastaks esitatakse vormi-

kohane taotlus paberkanjal või elektrooniliselt Setomaa Vallavalitsusele 2020. aasta 15. oktoobriks aadressil Pikk 12, Väraska alevik, Setomaa vald, 64001 või e-posti aadressil vald@setomaa.ee.

Toetuste taotluse vormid on kättesaadavad Setomaa valla kodulehel setomaa.kovtp.ee.

Setomaa vallavalitsus

- Lisainfo: Karin Viljus, tel +372 5855 2772, karin.viljus@setomaa.ee

JMK JOHANNES MIHKELSONI KESKUS

Töötaja*, kutsume Sind tasuta koolitusele

Samm unistuste töökohani (111 h),

kus saad teada rohkem enda võimaluste ja tööturu kohta ning julgust teha häid valikuid

Koolituse osad on:

1. Ettevalmistus töötamiseks (34 tundi)
2. Tööintervjuu (videotreeningu meetodil, 19 tundi)
3. Tööõigus (12 tundi)
4. Tööelu planeerimine ja suhted töökohal (16 tundi)
5. Tööklubi (30 tundi)

Soovi korral võimalus minna **tööpraktikale** sobivas ettevõttes, samuti võimalus minna **erialasele kursusele** ja saada tasuta **nõustamist** (psühholoogiline, karjääri-, sõltuvus- ja võlanõustamine). Kogu koolitus on **TASUTA**. **Transpordikulud kompenseeritakse**, koolitusel on tasuta **toitlustamine** ja päevastipendium ning vajadusel lastehoid.

Projekti sihtrühm:

* noored vanuses 16-26 a, kes hetkel ei õpi ega tööta

* töötajad vanuses alates 27 a ja peavad oleme tööturult olnud eemal vähemalt 6 kuud.

Koolitus algab esmaspäeval, 5. oktoobril kell 10.00
Vajalik etteregistreerimine: 5662 4441 või liia.tinno@jmk.ee.

Asukoht: Võru Instituut (Võru, Tartu 48)

Vaata ka meie kodulehte www.jmk.ee

Projekti „Töökoht igaühele“ toetab Euroopa Sotsiaalfond ja parnervallad:

Võru linn

Valga vald

Otepää vald

Setomaa vald

Rõuge vald

Kanepi vald

Noor Värskas orienteeruja saab kasutamiseks sponsorauto

INDREK SARAPUU

Verska Mineraalvee OÜ ja Autospirit Tartu OÜ andsid 19. augustil Värskas sadamas Värskas OK Peko edukale noorsportlasele Mari Linnusele kasutamiseks sõiduauto Kia Ceed SW MY20.

Mari Linnus on Eesti juunioride A-koondislane orienteerumisejooksus, suusa- ning rattaorienteerumises. Viimase suurima saavutusena võitis Mari oma vanuseklassi Eesti meistritiitli rattaorienteerumises.

Verska Mineraalvee OÜ juhatuse liikme Toomas Seinä sõnul on Mari Linnus edasipüüdlik noor sportlane ja Värskas lippu alati kõrgel

hoidnud.

„Loodame, et saame omalt poolt teha Mari elu kergemaks ja aidata tal tänu autole jõuda operatiivselt erinevatesse Eesti paikadesse. Nõnda saab sportlane keskenduda maksimaalselt sportlikele tulemustele ning vähem tegeleda olmemuredega. Autoks sai valitud Kia Ceed Sportswagon, sest tegemist on töökindla ja ruumika autoga,“ lisas ta.

Mari on sponsorauto üle väga õnnelik. „Minu jaoks on suur tunnustus, et Verska Mineraalvee OÜ on otsustanud mind toetada ja minu kasutusse sponsorauto anda. Kindlasti innustab see mind tulevikus veel rohkem pingutama ja paremaid tulemusi saavutama,“ ütles ta.

Mari Linnus uue sponsorautoga.

Foto: Indrek Sarapuu

SETOMAA
KÜLADE MÄNGUD
3. OKTOOBER LITVINA KÜLAS

KOGUNEMINE 11 – 11.30 / ESIMISE ALA ALGUS 12.00
VÕISTLUSALAD AVALIKUSTATAKSE KOHAPEAL.
OOTAME IGAST SETOMAA KÜLAST PALJU OSALEJAJI!
IGAL ALAL PEAB VÕISTLEMA IGAST KÜLAST 5 LIIGET.
EELREGISTREERIMINE 1. OKTOOBRI ÖHTUKS
INGRIT@SETOMAA.EE
LISAINFO TEL. 5120659

Eesti meistrivõistlustel teatehõbeda võitnud võistkond: (vasakult) Reigo Teervalt, Kristo Heinmann ja Sergei Rjaboškin.

Foto: Emily Raudkepp

Kolm nädalavahetust, seitse võistlust ja 26 Eesti meistrivõistluste medalit

KRISTEL KÕIVO
EMILY RAUDKEPP

Selle aasta spordivõistlused on surutud sügisesse ja orienteerumisejooksu Eesti meistrivõistlustest enamik toimus kolmel järjestikusel nädalavahetusel.

29. augustil peeti Narva vanalinnas sprindidistantsil selle aasta esimesed orienteerumisejooksu Eesti meistrivõistlused. Võistlusmaastik oli väga huvitav ja mitmekesine, rajad olid tehnilised ning kõik kokku pakkus võistlejatele suurt väljakutset. Sprindis tuli Pekole esmakordselt põhiklassi kolm medalit: hõbeda võitsid Emily Raudkepp ja Sergei Rjaboškin, pronksi Kristo Heinmann. Tublid olid ka meie noored ja veteranid: kulla võitis Mari Linnus (N20), hõbeda Olle Ilmar Jaama (M16), pronksi Mihkel Mahla (M18) ja Epp Käpa (N45).

Pärast sprindivõistlust jäid ainult loetud tunnid, kui hakati võistlema Narva-Jõesuus, et selgitada Eesti meistrid öises orienteerumises. Rada kulges hästi joostavas liivaluidetega metsas, kus liiguti suurte jooksu kiirustega. Peko liikmete saavutatud medalid: kuld Olle Ilmar Jaama (M16), hõbe Kristo Heinmannile (M21) ja Ain Fjodorovile (M45).

Järgmisel päeval, 30. augustil toimusid Narvas Eesti meistrivõistlused sprinditeates, kus võisteldi formaadis naine-mees-mees-naine. Peko pani välja seitse tiimi: kolm noorte, kaks täiskasvanute ja kaks veteranide võistkonda. Võistlus oli põnev ja rajad huvitavad. Pekokatest võitsid MN18-20 esikoha Leana Jete Korb, Mihkel Mahla, Olle Ilmar Jaama ja Mari Linnus. MN45-50 saavutasid teise koha Küllike Jaama, Randy Korb, Ain Fjodorov ja Epp Käpa. Kahetsvärselt pakkus aga päev

ebameeldivaid ootamusi nii korraldajatele kui ka juba rajal olnud võistlejatele. Noorte vandaalitsejate saagiks langes kaks kontrollpunkti tähisega, millega rikuti võistlus kolmes võistlusklassis, kus tulemused tuli tühistada.

Eesti meistrivõistlused tavarajal ning noorte ja veteranide teatejooksudes peeti 5. ja 6. septembril Karula rahvusparkis Soolamägede maastikul. Orienteerumiseks esmakordselt kaardistatud maastik oli huvitav ning pakus nii vahelduvaid pinnavorme kui mitmekesist läbitavust.

Orienteerumisklubile Peko töid tavarajalt kulla Olle Ilmar Jaama (M16), Mihkel Mahla (M18), Mari Linnus (N20) ja Ain Fjodorov (M45), hõbeda Daisy Kudre (N21) ning pronksi Kristo Heinmann (M21).

Teatevõistlusel võitis hõbeda M45-50 klassi meeskond koosseisus Paavo Rõigas, Randy Korb ja Ain Fjodorov.

Orienteerumisejooksu lühiraja ning põhiklasside teate Eesti meistrid selgitati 12. ja 13. septembril Harjumaal Vetla lähedal. Suuremalt jaolt tiheda metsa ning keeruka reljeefiga maastik pani osalejate orienteerumiseoskuse tõsiselt proovile. Poodiumile jõudsid tehniliselt kõige puhtamad sooritud teinud orienteerujad.

Lühirajal medalid võitnud Värskas OK Peko liikmed: kulla teenisid Randy Korb (M45) ja Ingrid Kala (N50), hõbeda Mihkel Mahla (M18) ja Kristo Heinmann (M21) ning pronksi Epp Käpa (N45) ja Raul Kudre (M50).

Teatevõistluses oli Peko klubi esindatud kahe mees- ning ühe naiskonnaga. Väga korraliku soorituse tegid Peko esindusmeeskonna liikmed Sergei Rjaboškin, Reigo Teervalt ja Kristo Heinmann, kes võitsid enam kui 20 startinud võistkonna konkurentsis hõbemedali.

III koht Setomaa vallale

REIN ZAITSEV

22.–23. augustil toimusid Paides 45. Eesti omavalitsuste suvemängud, kus Setomaa valla sportlased saavutasid väikeste valdade arvestuses kolmanda koha.

Teiseks tulid võrkpallinaiskond ja orienteerumises noorte võistkond sprinditeates. Individuaalselt oli kõige edukam Meelis Anipai, kes võitis esikoha M16 vanuseklassi jalgrattakrossis.

Teise koha saavutas Daisy Kudre orienteerumises naiste sprindis, kolmandaks tulid Ingrid Kala N45+ vanuseklassis jalgrattakrossis ja Andris Smorodin M16 vanuseklassi 3000 m jooksus. Juhtkonnavõistlusel saavutas volikogu aseesimees Imre Liivago teise koha väikeste valdade arvestuses.

Kiitus ja tänu kõikidele 44-le Setomaa valda esindanud sportlasele, kes aitasid saavutada väikeste valdade arvestuses kokkuvõttes kolmanda koha.

Setomaa valla noorte orienteerumisevõistkond saavutas teise koha.

Foto: erakogu

Höti, Tafo ja Matro käve' kuningriigipääväl

XXVII Seto Kuningriigipääväl Kolossova küllä korjusõ' inemisõ' lähkobast ja kavvõbast. Tõisi siäh Setomaa sootska, pillimiis ja küläpüüne vedosnik Höti*; umma kraami müüvä seto näpotüülinõ ja väikoettevõtja Tafo* ni kuningriigipääväl külälinõ üle mitmõ aastaga, seto naane Matro*.

TORMI PIRET

Kell om 11. Kuningriigipääväl hakahtusõni om jäänü üts tunn.

Sootska Höti askõldas küläpüüne man ja kullõs helimehe hädäldämist, ot kats püünet omma' liisnalt lähkohe pant ja kuvvamuudu no' küll saa. Hötil vaia kaia', ot küläpüüne pääl kökk kõrda saasi, ot õga esinejä saasi umal kelläaol esinemisõga pääle naada' ja õigõl aol ar' lõpõta'. Ja samahtõ, ot õga esinejä õks õigõl aol olõmah olõsi.

Näpotüülinõ Tafo askõldas uma lavvakõsõ man telgih ja sääd kipõstõ tavaari tsumadanist lavva pääle. Vüükõsõ' ja siidilind' läävä' nõõrã pääle ripõndõlõma. Hammõkäusõ' ja kaadsarõivas lavva pääle. Kökk piät olõma kõrdapite säet, ot ostjil hüä kaia' ja kumpi' olõsi.

Kuningriigipäävälilõ Matro om saanu ar' osta' viisa ja kulatas kuningriiki piteh. Teretäs tutvit ja kõnõlas maast ja ilmast. Ilm om illos, kotuss samahtõ ja aigu om kõgõ jaost.

Kell om puul 12. Kuningriigipääväl hakahtusõni om jäänü puul tunni.

Sootska Höti kaes kellä ja hiitüs – parhilla' om sootskil vaia olla' Jumalamäel, a timä om viil infotelgi man ja askõldas pillimiihi võikitandsmiisi paprõga. Kipõstõ-kipõstõ lätt Höti Jumalamäe poolõ. Tii pääl tulõ vasta mito tutvat inemist, kiä' kökk tahtva' kõnõlda', a Hötil om aigu õnnõ müüdäminneh teretä'.

Näpotüülinõ Tafo mano omma' tulnu' edimäde' ostja'. Huvilisõ' küüsuse' sood ja taad. Õgaüts taht kraami ummi käsiga kumpi'. Kaias tavaari üttele ja töistpite, käänetäs sood- ja taadmuudu. Tahetas tingimäl-dä saia' õks säänest, midä olõ-õi. Tafo seletäs ja seletäs. Ku pallõ mass, tulõ õgalõ üttele eräle üteldä', tähendä-ai tuu midägi, ot hinnasildikõsõ' omma' mano pant.

Kuningriigipäävälilõ Matro om astnu seto süüke-juukõ mano ja lupa hindäle üte pii-ragu ja taari. Ot olõsi mukav kuningriigipääväl vallälõtegemist kaema naada'.

Kell om 12. XXVII Seto Kuningriigipääväl nakas pääle.

Sootska Höti tulõ üttele Kroonikogoga Petsere maastõrakelli helü saatõl Jumalamäelt alla Piusa jõe perve poolõ, koh om timahavadsõ kuningriigi-

Nedsjä laulunaase' Kolossovah.

Riitsaarõ Evari pilt

Seto muusiku' Kuningriigi laval.

Sundelli Harri pilt

pääväl päpüüne. Sälg sirgõst, samm kimmäst, naarahus näkko. Sootska' üttele leeloparkõga saisva' püüne ette, ot Seto lipu ülesnõstmisõ aol laulda' Seto hümnõ. Pääle tuud minnä' sootskidõ pakkõ pääle istma ja hoollõlt sõnavõtta kullõma.

Näpotüülinõ Tafo tahasi ka sootskidõ tulõmist kaia', a saai, õks om kiäki telgih ja taht tavaari kottalõ üttele vai töist küüssü'. Nu vähäbält hümnõ tulõ üttele laulda'. Önnõst saava' inemisõ' arvu, ot tegemist om Seto hümniga.

Kuningriigipäävälilõ Matro om sortnu hindäle hüä kotussõ püüne ette töistõ ritta, kost kökk hõste nätä' om. Hümnõ aol saistas pistü ja laul üttele, samal aol nõsõvat Seto lippu kaieh ja saadõh tuu tundmisõ, ot Seto Kuningriigipääväl om käeh.

Kell om 1. Kuningriigipääväl tegemisõ nakasõ pääle.

Sootska Höti tahasi minnä' süüke ja juukõ maitsma, a saa-ai kuigi. Vaia küläpüüne vedosniguna tah sehkendä' ja pillimehenä tukõ' üttele leelo-

Kablakargus üle Kuningriigi.

Kauksi Ülle pilt

pargi laulmist Peko püüne pääl. Vaihõpäälväl vaia viil kemmerguhe ka juuskõ' – nuu' omma' ullikavõndahe säetü'.

Näpotüülinõ Tafo jovva-ai hinnäst ar' hufota' – minkperäst võta-as kotost pangi üttele vai panõ-õs pamperssit ala – kemmerguhe mäe pääl täambä joht jovva-ai.

Kuningriigipäävälilõ Matro taht maitsa' verevõt viina ja söira. Nuu' piledi' ta hindäle ostki. Uskmalda hüä maiguga – üttele parõp ku töönõ.

Kell om 2. Eissagamadsõ kuningriigipääväl tegemisõ jakkusõ.

Sootska Höti om küläpüüne man. Töönõ sootska tulõ kõnõlama – ülembsootska kandidaatõ helüde lugõmisõl om Hötit hädäste vaia. Ja haarku' katsabilist katuu tüüjaost üttele. Näpotüülinõ Tafo om jo kol' vüüd ja üttele kaadsarõiva ar' möönü. Paistus hüä päiv tulõma, hädä no, ot eis' midägi näe-ei õi kohegi jovva-ai.

Kuningriigipäävälilõ Matro om tagasi päpüüne ette uma kotussõ pääle joudnu ni sääd hinnäst leeloparkõ kullõmisõst valms. Leelõlaul om seto uhkus ja tuu tege kõõ meelee rõõmsast.

Kell om 3. Eissagamadsõ kuningriigipääväl tegemisõ läävä' edesi.

Sootska Höti om hinnäst kirja pandnu kasatskilüümisõlõ. Kipõstõ päpüüne mano ja tsuut jalgu lämmäst tegemisõ helomiisi, ot tävvel rinnal tandsma naada'.

Näpotüülinõ Tafo om väsi-nü. Ja näläne. A aigu süümä minnä' olõ-õi joht, selle ot kökk aig vaia olla' uma tavaari man. Ostõtas hõste ja tuu ommõgi Tafo jaost kõõ tähtsõp. Päpüüne mant om kuulda' kasatskimuusigat ja rõõmolidsi helüsit. Soo and väke mano ja päiv lätt huuga edesi.

Kuningriigipäävälilõ Matro kaes päpüüne man kargust ja kasatskit. Uma' miildüvabä' tandsja' omma' täl vällä sordit – huvtav, kas mõtlõsõ' tandsõ-targa' Matroga sammamuudu?

Kell om 4. Önnõ huvtavabast lätt.

Sootska Hötil tulõ olla' sootskidõ pakkõ man, selle ot president om tulõmah ja sootskil vaia tä kõrdapite vasta võtta'.

Näpotüülinõ Tafo om saanu ummõhtõgi kemmerguh ar' kävvu' – kablakargaja Roose Jaan kuningriigi kottal pand' kökk inemisõ' hindä poolõ kaema ja kinkälgi olõ-õs aigu muud tetä'.

Kuningriigipäävälilõ Matro käve löönäht söömäh – kotussit koh süvvä' pakti, ol' säändsit ja määndsit. Joudsõ kõtu õkva tuust aost täüs, ku kablakargus pääle nakaš. Parhilla' hüä täüs kõtu ja rõõmolidsõ meelega kuningriigipääväl üttele huvtavabast asja kaia'.

Kell om 5. Käeh om kuningriigipääväl kõõ tähtsõp aig.

Sootska Höti om sortnu üttele

ülembsootska kandidaadi, kinkä helüsit naada' lugõma. Tuu om õks väega tähtsõ tüü, midä tulõ täpsehe tetä' üttele essümisõlda.

Näpotüülinõ Tafo nakas tassa hillä kraami kokko pakma, vaivalõ ot kiäki inäp midägi ostma nakas. Tafõl om hüä miil – päiv om kõrda lännü, pallõ kraami om saanu ar' müvvä'.

Kuningriigipäävälilõ Matro kullõl hoollõlt ülembsootska kandidaatõ hindätuvustuisi ja tiid kimmähe määndsehe handa hinnäst säädä'. Haard hüä käega kablõst kinni ja lask käe pääle täpi tetä' ni hinnäst üle lukõ'.

Kell om 6. Kuningriigipääväl ühkõ lõpõtus.

Sootska Höti om sõaväeparaadist valms. Vahtsõt ülembsootskat, Seto Kuningriiki ja Setomaa vaia kaitsa' niipallõ hõste, ku mõistmist om.

Näpotüülinõ Tafo om möömläldä kraami, midä õnnõst olõ-õi sukungi pallõ, tsumadanõhe tagasi topnu. Vöekõnõ, mäkke üles joht jovva-ai naid vitä', vaia edikiä appi kutsu'. A kiä siss vahtsõt ülembsootskast saie? Tuud Tafo kuulõki-is.

Kuningriigipäävälilõ Matro on sortnu kotussõ, kost hõste paistus Seto kuninga sõaväeparaat. Rõõmolidsõ meelega kaes tä eissagamadsõ polkõ, kiä' Setomaa lüpasõ kaitsa'.

Kell om 7. Kirmask – pido – praasnik.

Sootska Höti om tävveniste näläne. Olõ-õi kogo pääväl midägi aigu olnu suuhtõ panda'. A parhilla' omma' sootska' pallõldu' kuningalõuda. Ku pallõ om täambäde pääväl ar' joudnu tetä'. Ja kuningriigipääväl kõrdaminek olõnõ õgast sootskast – ku suurõ jao ta pääväl ilõst tegemisõst and. A ku ilm om illos ja kotuss viil ilõsap, siss om kuningriigipääväl sootska ku üttele kõrraldaja jaost kõrda lännü.

Näpotüülinõ Tafo om lõpõtanu pikä tüüpääväl. Suurõ hulga kraami sai ar' müvvä' ja vöi raholidsõ süämega kodo minnä'. Pallõ inemiisi sai õnnõligust tetä', hädä no tuust, ot eis' väega pallõ näe-es ja saa-as. A ku ilm om illos ja kotuss viil ilõsap, siss om kuningriigipääväl ummi pallõdõ ostjiga kaupmehe jaost kõrda lännü.

Kuningriigipäävälilõ Matro om päpüüne iih ja tands Nedsjä Külä Bändi perrä. Külh om illos päväkõnõ olnu, siss om! Määne rõõm, ot Seto Kuningriigil om uma avulilõ Kroonikogo, mia kogo päiv õgal puul nätä' om. Ku hüä miil, ot kuningriigipääväl meistre hindä käest vahtsõnõ vüü sai ostõtus. Ja ku ilm om illos ja kotuss viil ilõsap, siss om kuningriigipääväl külälõisi jaost kõrda lännü.

Höti* – sootskidõ koondkujo
Tafo* – kaupmiihi koondkujo
Matro* – külälõisi koondkujo
Prototüübi' omma' autorilõ tiidä'.

Helüga ja helüldä

HOIDMETSÄ ILME

Mäe pääl saivsa' kats elomaia – üts palgöst tett tarõ, töö-nõ katõkörralinõ valgõt karva kasti muudo. Vana porisõs vahtsõlõ: „Sa must nii 70 aastakka noorõmp, a ka' ütsindä kavvõ kaemah.“

Vasnõ maja: „Kae' korgõst vai madalast, ümbretsõõri illo pallõ, a inemiisi vähä ...“

Vana maja: „Üle saa aastaga tagase ehitevä' mu peremiis pernaasega siiä' rehe ja siss aiva' mullõ hõngu sisse. 1913. aastaga maamõõtja tokustaa-di perrä om kotusõ suurus 9,5 hektarit ja paprõga Petserimaa ja Narooa taguste waldade elanikkude perekonna nime määramise asjus 3. nov 1921. a nr 14/71 sai taloperemiis Semjon nimest Egar.“

Perrehe sündüvä' latsõ, alalõ jäi viis tütärd, üts poig, kats lätsivä' varakolt Verska surnu-aida. Meheleminego aig vei kats tütärd mõtskilõ mehele, üts sai umma kanti, üts tahti mehele panda', a tä, julgõ tütirik, pagõsi kodo, miis meelüüs. Esä, hää inemine, jätt tä tallo. Kõgõ noorõmp tütär oll' Petserih juuksur. Elo läts nii, ot tä sai nii-üteldä' tütirikost latsõ ja tull' kodo elämä. Oe, oll' täl ütsindä latsõga rassõ, küläl ku'ra' keele'.

Poig Grigori võeti töösõ ilmasõa aigo ... täpsehe tiiä-äi kuna, Säksa sõaväkke ja säält kaotsehe jäi. Kirä' omma' alalõ. Tä om latsõna kõva kirotaja olnu. Suhvli om 1930. aastagast tunnistas Eesti Õpetajate Liidu IV karskus-voistluskirjutuse hüä tüü kotsilõ.“

Vasnõ maja: „Sul sääll huvitava' suhvli', koh talo ja rahva aolugu seeh.“

Vana maja: „Maria hoitsõ alalõ, tä lugi pallõ. Nä sõsarõga katõköisi jäivä' tallo pidämä, a tuu om pikk jutt. Edesi hüppä sovhoosi aigo. Kodoväü tull' üle uja ja nakaš kõrda luuma – vana sanna laof ar', vafoalosõ tekä vahtsõ, laonu kaivosalvõ asõmõlõ pand' torõ ja siss ai su' – korgõ tarõ-maja üles. Nuur miis rabasõ edesi tüüd tetä' – vahtsõ' katusõ' pand' laudalõ ja küünüle ni aidalõ. Moro jätt vannamuudo – lauda ja vana tarõ vaihõlõ jäi tahr ni eljäjä' lätsivä' töösõst värehtest vällä, innemuistsõlõ aidalõ ehif otsa tõsõh stiilih aida, nii-üteldä' autovafoalosõ. Vana' talo huunõ' jäivä' ilosahhe alalõ, pääle rehe.“

Vasnõ maja: „Kohe riih jäi?“
Vana maja: „Riih müüdi ar' ja viide jo inne kodoväü tulõkit minemä.“

Vasnõ maja: „Sa ka kõkkõ mälehtät.“

Vana maja: „Mullõ miildüvä' inemese', kiä' siih ellivä'. Kõgõ noorõmb tütär Maria üteli õks, ot timä taht koolih kävvo', ja läts velega Lobotkaha üteli, ma kuuli, ku tä latsõlatsõlõ hõnõl', ot juusk läbi mõtsa velel takah nii kipõstõ, ku jõudsõ, ja nakaski timäga kuuh koolih käümä, a kolm sõsard päse-es haridusõ mano kergethe, nä opõva' lugõma-kirota-ma tütirikuihä. A opõva'. Maria üteli tütretütrelle õks: „Sa opi'

Jumalamäe Peko.

Riitsaarõ Evari pühäpilt

nii pallõ, ku saat, ja siss mine', kaegu-ui taadõ.“ Timä arvas, ot liinah om paremp.

Vasnõ maja: „Maarja ja Semjoni kats tütärd olli' õks kimmä', peivä' tallo kõrrah nikavva, ku mu pereh tüü üle võtt.“

Vasnõ maja kõnõlõs esi' edesi: „Kõik nakaš ülesmäke minemä, a elotsõõr tekä uma käänu ja moro pääl jäl õga päiv kats naist toimõtama – Maria tütär ja tütretütär. Tütretütär oppõ liinah hulga aigo, a tull' tagase, timmä om kõik aig siiä' kiskno, esäle appe.“

Mu peremiis oll' vahva miis – tä oll' nalamiis ja kalamiis ja automiis ja jumalast tüümiis, kõigilõ näüdasõ silmä' ette, ku pihta nakaš, tummõpruumi' silmä' pillivä' välke ka' ku vaia.“

Vana maja: „Jaa, täl läts kõik käeperrä, a õnnõ paistu-us olõvat, sagõhõhe käve tõsidõ nõoga, a kinkalõgi kaiba-as, paar vuure tütrelle ühmäs, ot „oll' siss vaia maja liivaklõssi pääle üles aia“.“

Vasnõ maja: „Tütärd tä hoit', a vällä taha-as näüdadä'. Mu peremiis olõ-õi õgaüts, timä avvust om esike jupp tiid tetü – „Tsurüki tii“, kaõ, ot taad pite õnnõ tütär ja töösõ' sõitva', a poig, kedä tä nii uut, näes esanimelist tiid, tä läts inne ku esä.“

Vana maja: „Ummamuudo katõ krundi kotus Jõõgre palo pääl, kolmõ külä – Karisilla, Toña ja Rõsna – ristii pääl. Illos om siih karikakra häitsemise ja jaanihaina lõhnamisõ aigo. Nuur pernaane pidä luku seto keelest, a ullimuudo taht eesti keeleh kõnõlda', ma kuuli, ku tä moobiliga kõnõli, hõste kõnõli: „Uskumatu, ma olen igasuguste pudulõjõstega tutvust sobitanud – mul on isegi oma nastik Nastja, kes sauna tikub, ja kukesenekohas rästik Ints ja ... tead, siin on oma lõhn ja augustiõõs säravad tähed eredamalt kui Värskas, ... ning selline vaikus, et iseenastiki võib kuulda. Kui siin maailma lõpus ainult lumiseid talvi poleks ...“

Kats maia lõngutasõ' akna kruutõ tuulõ taktih jutu lõpust, lautki tahase seletädä', ku pallõ eläjit oll' ja kuimuudo mõlõmba' peremehe' hobõsit hoitva', ait tõukas ussõ valla-lõ, tä tahase kõnõlda', kuis tütiriku' iihuutvast ilosast elost märgõtevä' ja vastah harolisõ uibo all vana Semjon potiseto jutta ai, korgõl kuusõlgi olõsi üttele-tõist sekkä üteldä', ku kiäki mõistasi kuulda' ...

Seto Kuningriigi meistri'.

Sundelli Harri pilt

XXVII Seto Kuningriigi ülembsõotska ja meistri'

- Ülembsõotska – Järvelilli Rein
- Nuursootska – Ausma Margit
- Kuninga leelopark – Siidisõsarõ
- Kuningriigi pillimiis – Sarvõ Jaan
- Nuurpillimiis – Valgu Maru
- Kuninga kargusõkargaja – Keerpalu Elina
- Kuninga kasatskikargaja – Kriisi Kristjan
- Kuninga leeväküdsjä – Hõrna Rieka
- Rahva lemmik – Täpsi Aivar
- Kuninga piiragüküdsjä – Kruusamäe Sirje
- Kuninga sõirameistri – Pedaja Lii
- Rahva lemmik – Päka Marju
- Kuninga ollõtegiijä – Täpsi Aivar
- Rahva lemmik – Auseri Aavo
- Kuninga taarimeistri – Kudre Helena
- Rahva lemmik – Sõrmusõ Paul
- Kuninga veinimeistri – Kosemäe Helju
- Kuninga handšaaaja – Vainura Ahti
- Rahva lemmik – Vainura Ahti
- Kuninga näpotüümeistri – Linnusõ Marje
- Naisi näpotüü rahva lemmik – Linnusõ Marje
- Kuninga vägümiis – Püve Tanel
- Kuninga pilditegiijä – Lillmaa Villu
- Kuninga külä – Kolossova

Timahavanõ näpotüü meistri Linnusõ Marje.

Seto Käsitüü Kogo pilt

Järve Väinõtt tennäti aolehe kirändüsvoistlusõl hüä esinemise iist.

Sundelli Harri pilt

Setomaa mõts

Sõna' Rahasepp Maria
5. september 2020

Olli_ks ao', ku mõtsa hoiti, taloperemiis oll' tolkülõnõ, tarka_ks oll' ku hoolõlinõ. Mõtsa_ks raota-as õgal aol, palki saeti_ks külmäl talvõl sullõ-mullõ käsisaega, hobõsõga_ks vällä veeti. Majapalki ku olle vaia, kaie_ks, midä võtta'-jättä', hallõ_ks rako' hüvvä palki. Aho küttes hako raoti, hüvvä_ks puud õs putatagi', huunõotsah oll' haoriida', tarõ saie lämmäs, ruug keedet. Elo om lännü anõsakumas, mõtsa_ks raotas suvõaol, rahha-rikkust aias takah. Suurõ massina rasva' mõtsah, puiõ kannu' maaha jääse', ossarisu, tsungit maa. Võsa_ks kasus asõmõlõ, mõtsah tsirgukõisi pesäpaiga', mõtseläijidõ elopaiga'. Setomaal ti hoitkõ_ks mõtsa, vanavanõmbidõ varra, latsilõ ti jätke_ks mõtsa', ummi_ks lastõ-jo-latsilõ.

Obinitsa muusiumih seto naisi elo tutvustusmonotiatri

SARVÕ OIÕ

Setomaa muusiumi omma sügüsetseh-talvitsõh aoh ja tuuperäst sis veidebä aigu külälisi jaost vallalõ, om naanu' pääle hillätsep ja raamatidõh nuhkõmisõ aig. Meil kõigil omma' mäntsegi' tüü', mia' tahtva' pikebät aigu ütsindä vai tõisiga' olõmist, õt kõrrasta', sääädä' ja kobenda' kõrda elämisi, vahtsidõ ja innitsidõ plaanõ ellosäädmissi jne.

22. septembri oll päävä-käänägu aig ja no' läävä' päävä' lühkobast, pümmet aigu nakas inäbä olõma. Mi kõik, kas taha vai taha-ai, õks mõtlõ suvõ pääle tagasi, ku muusiumi ussõst astõ sisse külälisi päämätselt päälinaast, a ka' muialt, õnnõ kavvõlitsist välälämaakotussist näid piaaigu tulõ-õs, õnnõ mõni harvakutti. Kuis edesi lätt, tuud tiia-ai, a suurõ summaga' kindlahe tulõ-õi.

Õga külälino om nii kotoh ku muusiumih oodõt. Ma' ku päämäne külälisi vastavõtja ja näile Obinitsa muusiumi ja innitsidõ immi rõividõ ja elo seletäja sai hüä ja kõva kooli, õt kuis om katõsa tunni kõnõlda' nii, õt kinkõlgi' olõsi-i ikäv. Õga külälino om ummamuudu

ja ummi tiidmisiga', sis om eishindäl ka' huvtav tiidä' saia', õt midä kiäki' mõtlõs ja mäntse' küüsümüse' mu jutu pääle näil meelepääle tulõva'.

Õdagidõ kodo joudõh olli väsinü', a samah oll hüä miil tiidmisõst, õt olõ saanu' kokko säntsido inõmisiga', kinkõl om olnu' huvi tulla' kavvõndõhe Eesti kõgõ kavvõbahe viirde, kontrollitava Õuruupa piiri lähkohe, õt uma silmäga' kaia' ja kullõlda', õt kuvvamuudu siih parhilla' eletäs ja kuis om elet.

Ma eis' naksi mäntselgi' aol nuid tüüpäivi nimetäm-mä üteinõmisõetendüisist (monoetendüse'), kohe om üteh haarõt ka' kaeja'-kullõja'. Mu jaost om õoo suvi olnu' nii ku tiatrikuul, koh oppajast omma' olnu' kõik külälisõ'. Pääle kõnõlõmisõ, näütämisõ, seletämisõ, oppamisõ tull ka' laulta' nii seto ku eesti vannu laula, kõnõlda' jutussit, tetä' nalja. Õgas ma eis' vaest tulnuki-is tuu tiatrisõna pääle, a ku jo tõõnõ külälino inne ar' minekit küüsse, õt mäntsest külätiatrist ma olõ, min-kõ pääle ma muidogi' naari ja mõista-as midägi' tarka üldä', sis naksigi' mõtlõmma, õt mul ommõgi' tekkünü' uma, Õie monoimproetendus, muusiumitvustustiatr, seto naisi elo tutvustustiatr. Ülikooli aigu olõ tiatri aoluku, lava-kujundust ja mängu teooriat opnu', õt vaest midägi' tuustki' aost tsilgus hilläkeiste õooho vanapaaba päähä.

Ma tennä kõiki külälisi, kiä' tull' ja olli' mukka' ja anni' mullõ hüä kõva praktikakooli, õt ma sai läbi innitsidõ lauluimmi, läbi seto naisi ka' ummi mõttit seto naase elost kõnõlda' ja tuuga' esi' olla' tsuutkõsõ kavvõlitsõh aoh ja umah latsõiah.

Olõ tenolik kõõlõ ilmalõ, innitsilõ immile ja parhillat-silõ naisilõ ja latsilõ! Ilosat sügüseaiгу!

Ahvenamaal.

Jacobsoni Külli kogo pilt

Näpotüü oppaminõ Ahvenamaal

KALA INGRIT

Seto Käsitüü Kogo vedosnik

Minevä aastaga keväjä käve suur hulk Setomaa inemisi Ahvenamaal avastamah. Tuu-voori oll reisi pääl ka õoo jutu kirotaja. Trehvisimi sääl käsitüüpooidih kokko Ahvenamaa kolleegiga Hanna Wiik-Rosenqvistiga ja aimõ vähä jutu. Lahkohe sai lubatu, õt muidogi, mi tahami tulla' suurõlõ üleilmalitsõlõ käsitüüfestiva-lilõ. Ja sis vähä ao peräst tuu kutsõh postkasti tullgi.

Kuna Ahvenamaa om Soomõ riigi saar, koh ammõtlük riigikiil om rootsi kiil, sis sai kultuurikandja Maretõ kõrvalõ kampa haarõtus ka rootsi ja inglise kiilt kõnõlõva' naase' Andresoni Sigre ja Jacobsoni Külli. Jo keväjä varra sai naatu asju ajama ja käsitüüd valms säädma. Mai algusõhe plaanitu Eckerõ Postijaamah sai eriolu-

korra peräst ussõ' vallalõ tetä' juunikuuh. Usku, õt jovvami 28.-29. augustil Sloyd Festile, suvõ algusõh joht viil es olõ'.

Nüüd aga olõmi Ahvenamaal är käünü ja võimi uhkõhe üldä', õt meid võeti hoste vasta ja mi esi' es jää' kah võlgu.

Kats päivä opsimõ sääl külälisilõ meele hiele miilt pite olõvat näpotüüd. Sigre näüdäs, kuis käüse pulgakõistõga pilo tegeminõ, Külli opaš lühkoriaa kindaperä kudamist, Maret opaš värmilist pilopitsi tegemä ja Ingridi juhõndamisõl saiva' huvilisõ' lavvakõistõga vüüd kuta'.

Mi rõividõ ja näpotüü mõistmistõ kotsilõ tull pallõ küsimisi. Oll hüä üldä', õt mi jaost ommava' vana' näpotüü tege-misõ mõistmisõ' tähtsä'. Oll arvu saia', õt sääl ommava' pallõ' vanaalitsõ' näpotüü tege-misõ tiidmisõ' häönü'.

Paigapääl opati viil sepätüüd, nahatüüd, kabla keerotamist, paadipurjõ umblõmist

jm. Ummi asju suurõh majah näütise pääl nätä' kõrvu tõis-tõ meistridõga oll meil kõigil põnnõn.

Kuna Soomõ riigi valtsus es soovta' uma rahval augusti lõpuh Ahvenamaalõ reisi', sis oll' rahvast kõrraldajidõ jaost loodõtust vähämbä, mi jaost parasjago. Näütusest pidivä' Karjala naase' kah opitarrõ tegemä, a nimä' es tulõki'.

Kuna ollimi reisi pääl uma massinaga, sis saimõ ka saarõ pääl ringi sõita'. Kävmi jo tutvih käsitõõpuutõh ja avastimõ saart. Näütusest saimi tutvusõ läbi Eckerõ maakunna kodoluu muuseumi, sääl oll' väläh mitmit asju, nigu meilgi vanasti talotarõh kasutõdi ja no' muuseumih nätä' saa. Mi otsõ kaardi päält väläh ka väigõkõisi perre sõõgikotussit ja saimõ mekki' paigalist ruuga.

Kuigi laiva' ei sõida' Ahvenamaalõ nii nigu varrampa, läts mi reisikene ilostõ, ilm oll' ka illos ja kõik olliva' ilolitsõ'.

Tormi Pireti „Rõõmokõsõ jutussõ“

TOOMTALU INGRIT

Ma tunnõ Piretit tuust aost, kui mi Talina Ülikoolih tudii-jaina suvõl Gaudeamusõ tand-sopido aigu ühiselamuh üteh tarõh elli. Parhilla' om Pireti kodokotus mo tüükotussõst väega loohvkahe üle uulitsa, nii õt kõik aig saa kipõstõ ar' kävvu', ku mõtõh päähä tulõ ja vaia om.

Sootska Tormi Pireti edimä-ne raamat om ku järg sootska Laaneotsa Annela raamatulõ Setomaa. Mia pand jalki uut-ma järgmäsi kirotajit! Vahe om muidogi tuuh, õt Annela raamat om kirotõ Setomaa eesti keeleh, Pireti raamat kõõst timä ümbre seto keeleh.

„Rõõmokõsõ jutussõ“ om pehmidõ kaasiga 176-lehekülelinõ raamat. Jutussit om 140, kirotõ alatõh ülembsootska aamõhti maahapanõhkist 2018. aastagal kooni' eisherälidsõ olukorra lõpõhtu-sõni 2020. aastagal.

Raamadu toimõndaja ja keele ülekaeja om Palmi Silvi, kujondaja ja külendäjä Lööpri Priit. Õga jutussõ man om pilt, mõnõ man eiski mito.

Piret lask uma juttõga meid sisse uma tarrõ, seto salongi, uma perrehe, uma tandsotunõhe, uma lähebädsi ja sõpõr mano. Ja õgah jutussõh om rõõmoterä seeh! Ka siss, ku om rassõ aig.

Rassõ aig tege nutikast – kuis ellä' rõõmolidsõlt ja löüdä' rõõmo nii eishindä ku tõisi jaost. Ka koroonõ aigu. Ma eis' olõ ullimuudu teno-lim tuu Zuumi-setodõ asä iist! Om õks kimmäp tunnõh kühl! Ja nuid setokeelidsit jutta lugõdõh lätt keeletundmi-nõ kimmäbäst viil. Raamadut om hüä lukõ' nuil, kinkäl seto kiil om suuh, ja eisherä-nis nuil, kiä' tahtva' uma kiilt parõmbas tetä'. Õgal küläl om uma kiil ja nuid sõnno, mia' mu vanaimä kotussõh Matsurih tõisildõ kõnõldi, om pallõ. A tuu ommõgi mi seto keele rikkus!

Tormi Pireti edimäne raamat om pühendet timä nelä-le latsõlatsõlõ ja iihõnah om ült sõodmuudu: „Tahasi usku', õt nõo' setokeelidsõ' jutussõ' toukva' hofs tsuut-tsuut seto keele ilma päält häõmist kavvõbahe.“

Välisministeeriumi kultuuripreemia anti õool aastagal ansamblilõ Trad.Attack!

KRUSTENI MARI

välisministeeriumi meedianõunik

Välisministri Reinsalu Urmas and 11. septembril välisministeeriumi õga-aastagatsõ kultuuripreemia ansamblilõ Trad.Attack! kõrdalännü' kontsert-tegevüse ja Eesti tutvustamisõ iist välämaal.

Reinsalu kõnõl, õt ku tähtsä om kultuuridiplomaatia parhillatsõh keerolitsõh aoh, ku kultuuritegijidõ esinemisõ' välämaal omma' keerolitsõ'. „Mi pia õkkamuudu toetama ja tunnustama nuid kultuuritegijit, kiä' omma' Eesti tutvustamisõlõ ja hüäle mainõlõ läbi uma loomingu üteh avitanu'. Trad.Attack! om tuud tennü' hoste. Näide muusika om kultuurõ- ja piireülene ja joud digitaalsõl kujol kullõ-

Trad.Attack! Jaapanih.

Vabarna Jalmar kogo pilt

jidõ mano ka' sis, ku füüsili-sõlt piiri' omma' kinni, „kõnõl Reinsalu.

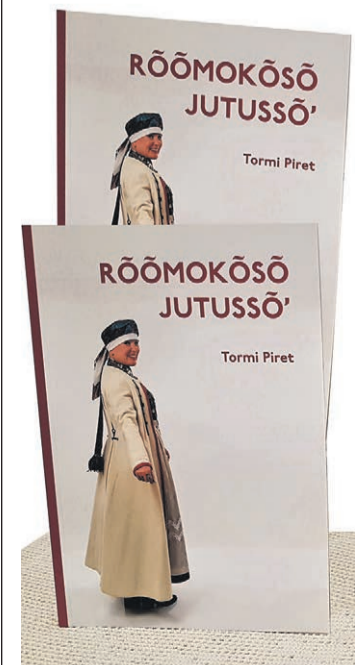
Välisministeeriumi kultuurinõvvoandja Pikkovi Heilika sõnno perrä om Trad.Attack! tegevüs Eesti perimõskultuuri kõõ ilma viimisõl olnu' silmäpaistva. „Uma loomingu kasutas Trad.Attack! Eesti Kirändõmuusiumi rahvaluulõ arhiivist võõdõt helüpalakõisi tämbäte päävä võtmõh. Ka' eesti kogokunna' välämaal omma' kõõ huviga' uutnu' näide esinemisi suurõbidõ ja väikõbidõ lavadõ pääl,“ üteli Pikkov.

Preemia üleandmisõl olli' ansambli liikmõ' Vabarna Sandra ja Jalmar ni Tubli Tõnu.

„Om suur au saia' sääne tunnustus! Mi olõ kõõ tundnu' uhkust, õt mi tulõ Eestist, ja loomingu, midä mi jaa, om

inspireerit Eesti perimõsmuusi-gast. Viimäte vie aastaga joosul mi olõ andnu' üle 200 kontserdi 38 erineväh riigih ja õgal kontserdil om olnu' ka' mõni eestlane. Ja om olnu' ka' suur hüämiiil tetä' turniire ja kontserte planiireh kuuhtüüd Eesti saatkundõga,“ kõnõl Vabarna Sandra.

Ansambli Trad.Attack! alost tegutsõmist 2013. aastagal ja om võtnu' hindäle ambitsioonika tsihi esinedä' kõigih ilmamaa riigeh. Nä omma' mängnü' mainekil showcase-festivalõl (Folk Alliance (USA), V-ROX (Vinnemaa), Eurosonic (Holland), WOMAD (UK) jne ja tei' eduka tsõõri Euroopah EV 100 raamõh. Nä omma' võitnu' mitmit Eesti pop- ja etnomuusiga avvuhindu, sh Aasta Ansambel ja Aasta Album (Eesti Muusigaavvuhinna').

Luhamaa külälaadal hoidissit maitsmah.

Leima Aarne pilt

Peeti Luhamaa maä- ja ubinalaata

LEIMA AARNE

Luhamaa rahvas om aastit märgotanu, ot mis võinu' olla' mi nulga nn uma üritüs. Laada mõtõt om pakut mitmit kördu. Ot laatu om piä õgah küläh, sis tahtsõ tuu mõttöga harinõminõ aigu. Nüüd om tä peet – edimäne Luhamaa maä- ja ubinalaata.

Setomaal om mõtsu, soid ni tsihiperrä mafakasvatust mustasitkidõ istandustõ perrä. Mahekasvatamisõ mõtõt aetas kimmält ja eski terve vald tahetas mahedas tetä'. Siist ka Luhamaa laadal sää-

ne teema. Näemi, ot tulõvikuh olõski õoo laat tuu kotus, koh kaetas üle ni maitstas är' kõigi Setomaa maä- ja ubinahuvi-listõ tegemise'.

Laat läts kõrda – oll' kauplõjit, oll' ostjit. Sorditi väl-lä paremba' tootõ', määndse' saiõ' õigusõ kanda' sildikõst „Luhamaa maä- ja ubinalaata 2020. Parim toode“.

Sirje Tooding Rāpinā Aian-duskoolist opaś, kuis ubi-napuid ja mafapuhmõ hoolitsõda'.

Päästeaamõt ja Piirivalvõ näütsi' umma tehnikat.

Arvada, ot näemi jälki 2021. aastaga sügüse.

Oktoobri sündmüse'

- 1.–30. oktoobril raamadukogopäevä'.
- 1. oktoobril kell 8 täüskasunu opjidõ nätäl Obinitsa raamadukogoh.
- 1. oktoobril kell 17 Setomaa orienteerumispäeväk Verhulitsah.
- 3. oktoobril kell 11.30 mihklipäiv Eesti Vabaõhmuuseumi seto taloh.
- 3. oktoobril kell 12 ilmaveere retk ümbre Obinitsa järve.
- 3. oktoobril kell 12 Setomaa külli mängu' Litvina küläh.
- 3.–9. oktoobril seto kultuuri nätäl Setomaal.
- 5. oktoobril kell 11 om 2019. aastagal sündünü' väigokõisi vallakodanikõ vastavõtt Verska viikeskusõh.
- 7. oktoobril kell 17 seto süük ja küük – mälestüisi ja lugudõ kogominõ Seto tsäimajah.
- 7.–8. oktoobril kellä 10–15 umakultuuripäiv koolilatsilõ Verska talomuuseumih.
- 8. oktoobril savipäiv II – savipalotusaho vallalõtegeminõ Verska talomuuseumih.
- 8. oktoobril seto kultuuri teküs päiv Verska gümnaasiumih.
- 9. oktoobril kell 10 XIII Seto Kongress Verska kultuurimajah.
- 10. oktoobril kell 12 X roosipäiv Meremäe koolimajah.
- 15.–17. oktoobril leeväpäevä' Verska talomuuseumih.
- 23. oktoobril kell 20 süükspido Lüübnitsa külakeskusõh.
- 24. oktoobril rahvamajadõ päiv.
- 24. oktoobril kell 12 kompostipäiv Verska talomuuseumih.
- 24. oktoobril kell 10 lapitüü seto muudu Meroosi käsitütarõh Meremäel.
- 28. oktoobril kell 9 Lindora laat.

ALLA LUHA – 95

Kallist sõsard õnnitlõsõ' Veera ja Linda perridõga.

Õnnitlõmi tillokõisi vallakodanikkõ!

JÄSPER KOOSER

Lahkunud on Setomaa vallavolikogu liige

VIIVIKA KOOSER

Avaldame kaastunnet lahkunu lähedastele!

Setomaa vallavolikogu ja Setomaa vallavalitsus

Leinämi

† Edgar Kassin
† Raissa Kuzmina
† Henn Küppar
† Nikolai Sbitnjov
† Paul Leoste
† Raivo Hain
† Linda Ojukas

XI seto nätäl

VABARNA JANE

Seto kultuuri nädäli vedosnik

Ütetõistkümmendät aastakka järgemüüdä peetas Setomaal ja muial Eestih seto nädälit. 3.–9. oktoobrini om õga päiv seto kultuuri tutvustava' tege-mise'. Ütsjago sündmüisi pais-tus väläpoolõ – oppusõ', tüütarõ', tandsõõdagu', näitusõ', leelõõdagu', a tõõnõ jago tege-

misi jääs latsiaidu ja koolitun-nõ sisse – koolitunni' ja oppu-sõ' köüdetäs seto kultuuriga. Seto nätäl võõdas kokko 9. oktoobril, ku Verska kultuuri-majah om XIII Seto Kongress. Augustikuuh Vunki Mano talgol Antslah oll' ütest talgo-teemast seto ja võro keele

püsümajäämine ni keele kõnõ-lõminõ õgapäävõtseh eloh. Hüü miil om, ot talgorühm sai rahalist tukõ Võromaa Aren-duskeskusõlt, ot välä märki' ja ello viiä' nuu' tegevuse', mis avitasi seto ja võro keele laem-bat pruukmist.

Seto nätäl ni võro keele

nätäl novembrikuuh andva' kimmäst tukõ uma keele kõnõ-lõmisõlõ ja uma kultuuri ede-siandmisõlõ. Seto nädäliil om lubatu õgapäävõtsetl kõnõlda' seto keeleh, kävvu' seto rõivih ni köütä' kökkõ tuud, mis mi kultuuri alalõ hoit, uma õga-päävõtsethe ello. Ütsjago seto nädäli tegemisi tulõ ka molõ-vihkohe Seto nätäl, ot olõnõ-malda tuust, kuis ilmaruum käändüis, saa umah kotoh õks seto nädälist osa. Seto nädäli sündmusõ' avaldatas Setomaa valla kultuurikalendrih.

Seto nädälit toetas Rahva-kultuuri Keskusõ Seto perimus-kultuuri toetusprogramm.

SÜNNÜPÄEVÄ' OKTOOBRIH

Hao Paul – 74
2. oktoober
sootska, folklorist,
Liinatšura' laulumiiis

Helmi Oliver – 51
3. oktoober
Hõpõhelme' ja Meremäe
mehe' laulumiiis

Kuremäe Anna – 79
4. oktoober
käsitüümeistri,
Kuldatsäuga leelonaane

Linnasmäe Ellen – 67
4. oktoober
Sorrõseto leelonaane

Linnusõ Artur – 31
4. oktoober
näütlejä, Zetodõ pillimiiis

Keerpalu Marika – 47
6. oktoober
Verska Naase'
leelonaane

Kõivo Anna – 92
9. oktoober
käsitüümeistri,
Kuldatsäuga
leelonaane

Osi Eve – 54
9. oktoober
Helmekaala'
leelonaane

Leima Evelin – 28
10. oktoober
aokiränik,
pilli- ja leelonaane

Jurtini Marija – 28
12. oktoober
Taarka Perimüstiätri
näütlejä

Laiakivi Helgi – 59
15. oktoober
Helmise leelonaane

Justinus Ilmar Kiviloo – 58
16. oktoober
EAOK preestri

Linnasmäe Villu – 67
17. oktoober
Sorrõseto laulu-
ja tandsümüis

Hirsiku Veera – 93
18. oktoober
käsitüümeistri,
Leiko koori innine
iistvidjä

Rakuta Svetlana – 62
18. oktoober
Petseri 2. Keskkooli
innine oppaja ja direktor

Jäägri Merle – 55
19. oktoober
näütlejä ja luulõtaja

Androni Sigre – 44
19. oktoober
Rikka Ivvani talo
ja pillilaaagri pernaane,
käsitüümeistri

Ilvese Aapo – 50
20. oktoober
muusik, kiränik,
kunstnik

Hüdsi Silver – 58
21. oktoober
sootska,
seebimeistri

Tikerpuu Jekaterina – 67
23. oktoober
Sõsarõ
leelonaane

Piholaanõ Guuri – 67
24. oktoober
Seto Miihi Summa
laulumiiis

Sergijenko Lilian – 52
25. oktoober
Petseri 2. Keskkooli
innine oppaja

Oraveere Anni – 78
27. oktoober
kiränaane Kuusõalonõ

Nurmeotsa Sulo – 70
27. oktoober
sootska, Helmise laulumiiis

Põlluveere Merle – 53
27. oktoober
Madara' ja Ilolisõ
leelonaane

Lennuki Lennart – 35
27. oktoober
Sorrõseto laulumiiis

Viskari Galina – 61
28. oktoober
leelo- ja pillinaane

Kruglova Nina – 64
29. oktoober
Petseri aamõtnik

Riitsaarõ Evar – 52
29. oktoober
sootska, kunstnik, ehte-
meistri, Seto Miihi Summa
ja Tuhkwizza laulumiiis

Valperi Valdo – 47
29. oktoober
Liinatšura' laulumiiis

Haavalo Marianne – 33
31. oktoober
Siidisõsarõ leelonaane

**Setomaa
Vallavalitsus
suuv õnnõ:**

Veera Hirsik 93
Anna Kõivo 92
Olga Purdeots 92
Õie Sarapuu 90
Magda Kalju 90
Mihkel Aju 89
Karl Kunnus 87
Silvia Lill 87
Silvi-Gloria Pantalon 85
Helve Lumpre 84
Edur Riitsaar 83
Linda Ohtla 82
Endel Haljas 81
Anna Kuremägi 79
Helgi Kõllamägi 79
Antonina Brilliantova 79
Nadežda Montarovskaja 79
Õie Kosemäe 78
Valli Leim 78
Maria Karro 77
Maria Hummal 77
Silvi Lombiots 76
Elve Mänd 76
Valter Roosimäe 76
Hilja-Eletiene Koit 76
Maria Kojus 76
Valentina Raudsepp 75
Maria Mets 75
Valli Lumik 75
Heino Jallai 75
Raissa Prussakova 74
Linda Kõomets 74
Leo Laan 74
Arvo Järveveer 74
Ilmar Palmik 73
Ilme Perve 72
Valter Asu 72
Maimu Višnakova 71
Olga Võsonurm 71
Eevi Niido 71
Faina Heidorf 70
Aino Prost 70
Lembit Und 70
Sulo Nurmeots 70

Hüü seto rahvas ja seto sõbra'!

Jalki om tulõmah mihklipäiv, midä Tall' nah peetas üteh Piiriveere laadoga.

Oodami Teid puulpühä, 3. oktoobril Eesti Vabaõhmuuseumi seto tallo!

Alostus om kell 11.30 palvusõga tarõh, pääle tuud nakas moro pääl kul' ataminõ. Saa laulta ütehuuh leelolaulu, tandsi pilli perrä, maitsa oinaruga ja handsat. Kul' atami ütehuuh kooni kellä kolimõnõ!

Tiidäandminõ: Elvi elvi@evm.ee, tel 5271760 vai Einike einike@evm.ee 56754309

LAPITÜÜ SETO MUUDU

Lapipuulpühä' Meroosi näpotütarõh Meremäel.

Mi ooda huvilisi 19. septembril, 24. oktoobril ja 21. novembril kellä 10–14.

Võta' üteh vannu näpotõid. Võiva' olla' ka' kakõnu' – mulgu kõrvalt om jo terveh. Mi proomi innitsidõ imäkeisi tett näpotõid tuuva' tämbätsehe päivä ja läbi hindä panõ vahtsõlt elämä ja tuuga' näütä' ka' ammust rikkust. Panõmi vana' kirä' elämä vahtsõhe aigu linadsõst vai villadsõst rõivast pidoligu koti pääle.

Mass om 3x10 eurot, minkõ iist saat lisamaterjali, tüüvahendit ja ka' kohvipausi.

Mano saa küüsüdä' ja kirja panda': 5567 7256 vai sirpak@gmail.com.

Setomaa Edendüsfond (SEF) om tugifond kogokunnalt kogokunnalõ.

SEF võtt tenoga' vasta kõik annõtüsõ' piirkunna arõndamisõ jaos.

SEF uut taotluisi 1. oktoobrini' 2020
aadressi pääle info@setomaa.ee.

Lähebält saat lukõ' <https://www.setomaa.ee/kogukond/setomaa-edendusfond>.